

GRIMSTAD KOMMUNE

RISIKO- OG VESENTLIGHETS- VURDERING 2020-2023

Forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll

AUST-AGDER REVISJON IKS, APRIL 2020

INNHOOLD

1. INNLEDNING	1
2. METODISK GJENNOMFØRING	2
<i>DEL 1: FORVALTNINGSREVISJON</i>	4
3. KULTUR- OG OPPVEKSTSEKTOREN	5
3.1. RISIKOVURDERING KULTUR- OG OPPVEKSTSEKTOREN	9
4. HELSE OG OMSORG	10
4.1. RISIKOVURDERING HELSE OG OMSORG	20
5. SAMFUNN- OG MILJØSEKTOREN	22
5.1 RISIKOVURDERING SAMFUNN- OG MILJØSEKTOREN	28
6. SEKTOROVERGRIPENDE RISIKOOMRÅDER	31
6.1. RISIKOVURDERING SEKTOROVERGRIPENDE RISIKOOMRÅDER	34
<i>DEL 2: EIERSKAPSKONTROLL</i>	37
8. RISIKOVURDERINGER AV KOMMUNENS EIERSKAP	38
INTERKOMMUNALE SELSKAPER (IKS)	<i>Feil! Bokmerke er ikke definert.</i>
HELEIDE AKSJESELSKAP	<i>Feil! Bokmerke er ikke definert.</i>
AKSJESELSKAP MED KUN OFFENTLIGE EIERINTERESSER	<i>Feil! Bokmerke er ikke definert.</i>
AKSJESELSKAP MED OFFENTLIGE OG PRIVATE EIERINTERESSER	<i>Feil! Bokmerke er ikke definert.</i>
ØVRIGE INTERKOMMUNALE SAMARBEID	<i>Feil! Bokmerke er ikke definert.</i>

1. INNLEDNING

I henhold til kommuneloven §§ 23-1 og 23-2 skal kontrollutvalget på vegne av by-/kommunestyret føre løpende kontroll med den kommunale forvaltningen. Kontrollutvalget skal herunder blant annet påse at:

- ✓ det utføres *forvaltningsrevisjon* av kommunens virksomhet og av selskaper kommunen har eierinteresser i
- ✓ det føres kontroll med forvaltningen av kommunens eierinteresser i selskaper mv. (*eierskapskontroll*)
- ✓ vedtak som by-/kommunestyret treffer ved behandlingen av revisjonsrapporter, blir fulgt opp

Forvaltningsrevisjon er et grunnleggende virkemiddel for å ivareta den kommunale egenkontrollen, og utgjør et viktig redskap for de folkevalgte kontroll med den kommunale forvaltningen.

Forvaltningsrevisjon innebærer å gjennomføre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, regeletterlevelse, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak, jf. koml. § 23-3. *Eierskapskontroll* innebærer å kontrollere om den som utøver kommunens eierinteresser, gjør dette i samsvar med lover og forskrifter eller kommunestyrets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring, jf. koml. § 23-4.

Kommuneloven pålegger kontrollutvalget å utarbeide en plan for forvaltningsrevisjon og plan for eierskapskontroll minst én gang i løpet av valgperioden, og senest innen utgangen av året etter by-/kommunestyret er konstituert. Planene skal baseres på en risiko- og vesentlighetsvurdering av kommunens virksomhet og virksomheten i kommunens selskaper, og skal sikre at det gjennomføres forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll regelmessig i alle kommuner.

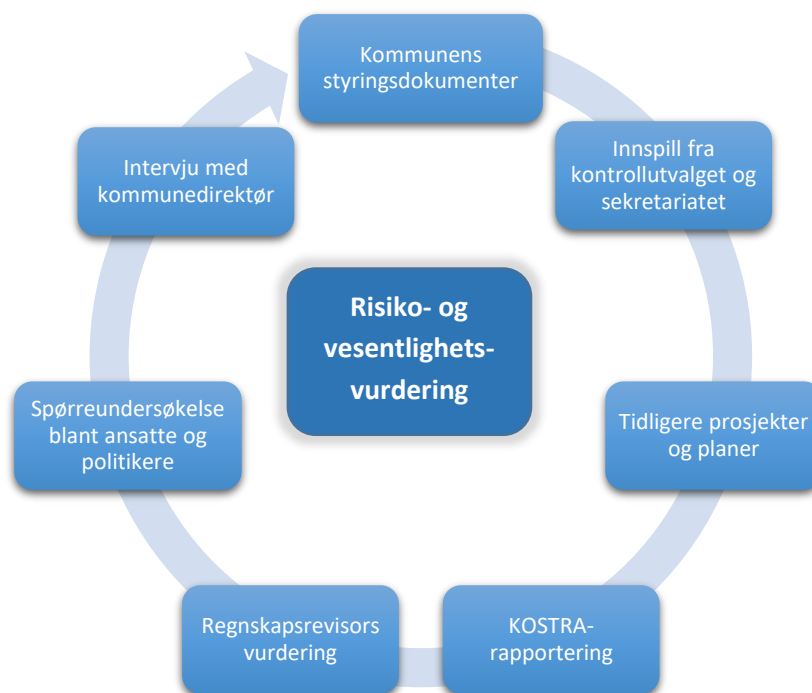
Hensikten med risiko- og vesentlighetsvurderingen er å finne ut hvor behovet er størst for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll i kommende valgperiode. Analysen vil være veiledende for utarbeidelsen av plan for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll for 2020-2023.

Dette dokumentet er resultatet av en *overordnet* analyse av kommunen, basert på *risiko- og vesentlighetsvurderinger*. Vurderingene gir ikke detaljert informasjon om de ulike tjenesteområdene i kommunen. Dersom utvalgte sektorer peker seg ut med spesielle risikoforhold, vil disse utarbeides grundigere ved en eventuell bestilling fra kontrollutvalget om forvaltningsrevisjon på området.

Revisjonens risiko- og vesentlighetsvurdering er inndelt i to deler; del 1 om forvaltningsrevisjon og del 2 om eierskapskontroll. I del 1 om *forvaltningsrevisjon* vil revisjonen redegjøre for hovedfunnene fra den overordnede analysen som er gjennomført, gjennom de ulike kommunale tjenesteområdene. I del 2 om *eierskapskontroll*, vil det redegjøres for risiko- og vesentlighetsvurderinger knyttet til kommunens ulike eierskap.

2. METODISK GJENNOMFØRING

Revisjonens analyse knyttet til risiko- og vesentlighetsvurderingene, bygger på informasjon fra en rekke ulike kilder. Det er anvendt både kvalitative og kvantitative tilnærminger for å gi et så bredt informasjonsgrunnlag som mulig for de vurderingene som er foretatt. Dette er gjort for å gjenspeile kompleksiteten i den kommunale virksomheten, og for å få en bredest mulig faktabeskrivelse av de potensielle risikoområdene som knytter seg til kommunens virksomhet.

Figur 1: Figuren viser hvilke informasjonskilder som er grunnlag for risiko- og vesentlighetsvurderingene

Av kvalitativ metodeinnhenting er det blant annet gjort dokumentanalyser av kommunens styringsdokumenter. Kommunens årsberetninger, budsjett 2020 og økonomiplan 2020-2023 har utgjort viktige kilder i dokumentanalysen. Videre har revisjonen anvendt kommunens tertialrapporter, kvalitetsplaner, fylkesmannens kommunebilde og kommunens hjemmesider.

Videre har kontrollutvalget fra perioden 2015-2019 blitt involvert i prosessen, hvor de har fått anledning til å gi sine vurderinger av potensielle risikoområder i kommunen. Tilsvarende har også kontrollutvalgsekretariatet og regnskapsrevisor internt kommet med sin kunnskap omkring de risikoområder som ligger i kommunen.

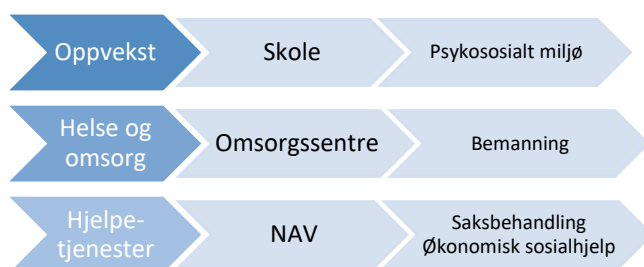
For å få et kvantitativt sammenligningsgrunnlag har revisjonen anvendt offentlig tilgjengelige KOSTRA¹-tall som sammenligningsgrunnlag når det gjelder vurderinger av produktivitet, dekningsgrad og prioriteringer for de ulike sektorene i kommunen. For å få et komparativt grunnlag, har revisjonen i hovedsak sammenlignet kommunen med Arendal, Tvedestrand, Lillesand, Aust-Agder og kommunegruppe 13 (KG13) som er en gruppe sammenlignbare kommuner til Grimstad. For enkelte tjenestoområder er det presentert tall for 2019, mens for andre tjenestoområder vil det være

¹ KOSTRA= KOMMune-STat-RAPportering er et rapporteringssystem for norske kommuner og staten, publisert av Statistisk sentralbyrå

2018 tall som fremgår. Grunnen til at det blir en slik ulikhet er at det på det tidspunkt analysen ble utarbeidet var det relativt få tall for 2019 som var klare i KOSTRA.

For å supplere det kvantitative datagrunnlaget, ble det sendt ut en spørreundersøkelse til kommunens ledelse, kommunalsjefer og enhetsledere, samt til medlemmer av kommunestyret og kontrollutvalget inkludert varamedlemmer. Undersøkelsen ble distribuert ut til totalt 85 respondenter, med en svarprosent på 58 %. Respondentene fordelte seg med 55 % politikere og 45 % ansatt i kommunen. Resultatene fra spørreundersøkelsen ble benyttet som grunnlag for samtale med kommunedirektøren i slutfasen av analysearbeidet.

For å systematisere datamaterialet ble det i forkant av datainnsamlingen definert rammer for gjennomføringen. Revisjonen utviklet et analyseverktøy med et sett definerte risikoområder fordelt på sektorene oppvekst, helse og omsorg, teknisk forvaltning, hjelpetjenester samt sektorovergripende områder. Under sektorene ble det delt inn i ulike tjenesteområder, hvor det igjen ble definert et sett med potensielle risikoområder for det respektive tjenesteområdet.

Figur 2: Illustrasjon av revisjonens definisjoner av sektorer, tjenesteområder og potensielle risikoområder

Analyseverktøyet er anvendt aktivt gjennom hele prosessen, og utgjør grunnlaget for de vurderinger som fremkommer av dette dokumentet. Revisjonens vurdering av risiko utgjør produktet av en sannsynlighet- og konsekvensvurdering, et måleverktøy anvendt på datamaterialet fra de ulike informasjonskildene. Sannsynligheten er i hvilken grad faktagrunnlaget i analysen inneholder faktorer som øker sannsynligheten for avvik på tjenesteområdet. Konsekvensvurderingen skal representere et bilde av hvor store konsekvensene vil være/er dersom avvikene forekommer.

Sannsynlighet	Konsekvens					
		Ubetydelig	Lav	Moderat	Alvorlig	Svært alvorlig
	Meget liten	1	2	3	4	5
	Liten	2	4	6	8	10
	Moderat	3	6	9	12	15
	Stor	4	8	12	16	20
	Svært stor	5	10	15	20	25

Figur 3: Analyseverktøy for beregning av risiko etter sannsynlighet- og konsekvensvurdering

RISIKO- OG VESENTLIGHETSVURDERING

DEL 1: FORVALTNINGSREVISJON

3. KULTUR- OG OPPVEKSTSEKTOREN

Kultur- og oppvekstsektoren hadde i 2018 et budsjett på 506 mill. kroner. Sektoren hadde et samlet merforbruk på kr 7 mill. Merforbruket skyldtes økte kostnader til elever med vedtak om spesialundervisning på private grunnskoler, samt et betydelig merforbruk ved tre kommunale skoler.²

Innenfor kultur- og oppvekstsektoren har revisjonen gjennomført risikovurderinger knyttet til tjenesteområdene skole og barnehage. Grimstad kommune har en skolestruktur som innbefatter 12 skoler hvor også kvalifiseringstjenesten inngår. I tillegg er det 2 private skoler i Grimstad.

Når det gjelder barnehager har Grimstad kommune 5 kommunale barnehager. I tillegg er det 22 private barnehager i Grimstad.

Det foreligger per i dag vedtak fra kommunestyret som vil ha innvirkning på den fremtidige skole- og barnehagestrukturen i kommunen. Fjære ungdomsskole er vedtatt overført til Fevik skole og Tønnevoldskogen barnehage er vedtatt nedlagt.³

SKOLE

Grimstad kommune har 10 grunnskoler. Under skolesektoren har man i tillegg organisert Langemyr skole og ressurscenter, kulturskolen og kvalifiseringstjenesten. I tillegg er det to private skoler i Grimstad, Drottningborg ungdomsskole og Hesnes montessoriskole.⁴

KOSTRA

Gjennom KOSTRA fremkommer det at Grimstad kommune har noe høyere netto driftsutgifter i grunnskolen sett i lys av sammenlignbare kommuner, men når det gjelder kostnadsutvikling har Grimstad kommune ligget stabilt over de siste 5 årene.

Når det gjelder kompetanse blant lærere i grunnskolen, viser KOSTRA at Grimstad kommune har høyere andel lærere med pedagogisk utdanning enn sammenlignbare kommuner i KG13 og Aust-Agder.⁵

Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning viser at Grimstad kommune (8 %) ligger noe over KG13 (7,5 %), men sammenligner man med Arendal kommune (9 %) så ligger man noe under. Årstimer til spesialundervisning per elev viser derimot at Grimstad kommune (177 timer) ligger betydelige høyere enn både Arendal kommune (110 timer), KG13 (135) og Aust-Agder (116).

Kommunens styringsdokumenter

Grunnskolene hadde i 2018 en samlet budsjettramme på 227,4 mill. kroner. De ti grunnskolene hadde ved utgangen av året et samlet merforbruk på 6,77 mill. kroner. Fire skoler hadde et merforbruk, og seks skoler hadde mindreforbruk. Merforbruket var størst ved Fjære barneskole, med 5,6 mill. kroner. Grunnskolene hadde i 2017 et samlet merforbruk ved årets slutt på 4,3 mill. kroner. Merforbruket ved skolene forklares med ulike faktorer, men i hovedsak dreier dette seg om nedgang i antall skoleelever,

² Årsmelding 2018, Grimstad kommune

³ <https://sru.grimstad.kommune.no/api/utvalg/215507/moter/547192/behandlinger/0/behandlinger/1>

⁴ <https://www.grimstad.kommune.no/tjenester/skole/skoler-i-grimstad/>

⁵ Andel lærere i grunnskolen med pedagogisk utdanning fra universitet / høyskole + annen utdanning fra universitet / høyskole ligger Grimstad med en dekning på 93,5 %. Snittet for fylket ligger tilsvarende på 92,4 %

økt ressursinnsats som følge av oppfølging 9A, ressurskrevende elever, byggtekniske oppgraderinger og sykefravær.

Når det gjelder det psykososiale skolemiljø i Grimstad kommune har dette blitt behandlet som en egen forvaltningsrevisjon i 2019, «*Psykososialt miljø i skole og barnehage*». ⁶ De anbefalinger som ble gitt av revisjonen skal ifølge vedtak fra kontrollutvalget gis tilbakemelding på innen september 2020. ⁷

Når det gjelder spesialundervisning så har vi gjort enkelte KOSTRA-analyser som viser at Grimstad kommune ligger noe høyt når det kommer til antall årstimer til spesialundervisning per elev med spesialundervisning. Grimstad kommune har 177 årstimer, Arendal kommune har 110 årstimer, mens KG13 i gjennomsnitt har 135 timer. ⁸ Når det gjelder andel elever som mottar spesialundervisning så ligger Grimstad kommune på 8 %, mens Arendal kommune har 9 % og kommunegruppe 13 ligger på 7,5 %.

Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT) omtales i *årsmelding 2018* med at det er gjennomført en analyse for å se på organiseringen av PPT. Dette har resultert i at det ble besluttet å etablere PPT i en spesialpedagogisk enhet. I 2018 ble det gjennomført tilsyn fra Fylkesmannen innenfor skolesektoren. Det fremgår av rapport fra Fylkesmannen at rettslige krav ikke var oppfylt med hensyn til å gjennomføre spesialundervisningen i samsvar med individuell opplæringsplan (IOP) og gjennomføring av spesialundervisning i samsvar med vedtaket når det gjelder krav til kompetanse hos undervisningspersonalet. ⁹

Spørreundersøkelse

Respondentene ble spurt om i hvilken grad de opplever at det knytter seg risiko til skole i Grimstad kommune når det kommer til overholdelse av lover og bestemmelser, økonomi, produktivitet, måloppnåelse og oppfølging av politiske vedtak. Svarene viser at 30 % av respondentene mener at det i stor grad foreligger en slik risiko, mens 10 % svarer i veldig stor grad. Åpne svar knyttet til dette spørsmålet viser at det i hovedsak er tre forhold som opptar respondentene. Flere peker på spesialundervisning, mens enkelte peker på mobbing og økonomi som risikoer. På spørsmål om hvilket forvaltningsområde i kommunen hvor det er størst behov for en forvaltningsrevisjon i kommende periode, ble skole rangert som syvende største risiko.

Grimstad kommune har vedtatt strukturelle endringer i den fremtidige skolestruktur ved at Fjære ungdomsskole skal overføres til Fevik skole. Endring er vedtatt iverksatt fra 1. august 2020. Dette kan gi ulike utslag i både bemanning, psykososialt arbeid ved skolen og tilfredsstillende infrastruktur. Videre er det i flere sammenhenger stilt spørsmål knyttet til kostnader og beregningsgrunnlag for flyttingen av Fjære ungdomsskole.

⁶ <http://ariks.no/wp-content/uploads/2019/10/Forvaltningsrevisjonsrapport-psykososialt-miljø-i-skole-og-barnehage-Grimstad-kommune.pdf>

⁷ <https://temark.no/wp-content/uploads/2019/09/Protokoll-Grimstad-kontrollutvalg-19.09.2019.pdf>

⁸ 2018 tall. 2019 forelå ikke ved utarbeidelse av analyse

⁹ <https://www.fylkesmannen.no/agder/Tilsyn/2018/06/tilsynsrapport-grimstad-kommune---felles-nasjonalt-tilsyn-2019---spesialundervisning/>

BARNEHAGE

Barnehagestrukturen i Grimstad kommune viser en høy andel ikke-kommunale barnehager, da de private barnehagene er 22 stk, mens kommunale er 5 stk.¹⁰

Arbeidet med å sikre et trygt og godt psykososialt miljø i barnehagen ble gjennomgått i forvaltningsrevisjon «*Psykososialt miljø i skole og barnehage*». Det oppleves at de kommunale barnehagene i Grimstad kommune arbeider systematisk for å sikre dette. Det ble pekt på svakheter omkring rutiner for å sikre en god overgang mellom barnehage og skole, med vekt på de barn som trenger oppfølging og god kartlegging i denne fasen.

KOSTRA

Kommunens kostnader til barnehage lå i 2018 noe under gjennomsnittet i Aust-Agder. Netto driftsutgifter for barnehage i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter utgjør 13,8 %, mens det for Lillesand ligger på 23,2 % og KG13 ligger på 15,1 %.

Når det gjelder bemanning i barnehagene viser KOSTRA-tallene at andel barnehagelærere i forhold til grunnbemanning i Grimstad kommune ligger på 44,6 %. Dette er noe over både Arendal med 41,5 % og KG13 som ligger på 40,4 %. Når det gjelder leke og oppholdsareal per barn i barnehage (m²) viser tallene at Grimstad kommune ligger noe under KG13 med 5,7 og Grimstad kommune med 5,4. Dette er uansett innenfor Utdanningsdirektoratets veiledende norm for barns lekeareal.¹¹

Kommunens styringsdokumenter

Årsmelding 2018 viser at barnehagesektoren hadde et merforbruk på 1,54 mill. kr. som var en økning fra 2017 hvor merforbruket var 1,2 mill. kr. Videre pekes det på at barnehagene i Grimstad kommune, både kommunale og private, har en lav grunnbemanning i forhold til sammenlignbare barnehager. Det fremgår at skjerpet pedagognorm og ny bemanningsnorm i 2018 vil medføre at barnehager med lav grunnbemanning vil måtte øke bemanningen.¹² Fra 1. august 2018 ble det vedtatt bemanningsnorm for barnehagene, det ble i vedtaket gitt barnehageeiere mulighet for innfasing det første året. Per 15. desember 2018 hadde Grimstad et snitt på 6,2 barn per ansatt. 9 av 25 ordinære barnehager oppfylte bemanningsnormen per denne dato. Det er 4 familiebarnehager i Grimstad, de har andre krav til godkjenning enn ordinære barnehager. De rapporterer om tilstrekkelig bemanning.¹³

I enhetenes årsmelding for 2018 pekes det fra barnehagene på trange økonomiske rammer, sårbar bemanning og til dels manglende stabilitet i inntak av barn ved enkelte barnehager. Enkelte barnehager peker på at det kan bli vanskelig å imøtekomme normerte krav. Det pekes også på at Grimstad kommune driver barnehager billig og at dette medfører en anstrengt drift og blant annet små ressurser til faglig påfyll.

Av årsmelding for 2018 fremgår det at det ble gjennomført en organisatorisk endring som innebar at det fra 1. august 2018 ble opprettet en egen enhet for pp-rådgiverne og spesialpedagogene, spesialpedagogisk enhet. Innen barnehage er det i kommunens årsmelding for 2018 rapportert 28 barn

¹⁰ <https://www.grimstad.kommune.no/tjenester/barnehage/barnehagene-i-grimstad/alle-barnehagene-i-grimstad/>

¹¹ Godkjenning av barnehager, Utdanningsdirektoratet

¹² Enhetenes årsmelding 2018, barnehage

¹³ Årsmelding 2018, Grimstad kommune

som har lovpålagt rett til spesialpedagogisk hjelp, 1 barn med rett til logoped og 7 barnehager har fått tildelt ekstra ressurser fordelt på 12 barn.

Barnehagestrukturen vil bli noe endret ved at det er besluttet å legge ned Tønnevoldskogen barnehage.

Spørreundersøkelse

Når det kommer til barnehage var det 20 % som mente at det i stor grad knytter seg risiko målt opp mot overholdelse av lover og bestemmelser, økonomi, produktivitet, måloppnåelse og oppfølging av politiske vedtak. 6 % av respondentene mente at det i veldig stor grad knytter seg en slik risiko. Respondentenes konkretisering av risikoene ved barnehagesektoren pekte mot flere av de samme forholdene som enhetene fremhever, lav bemanning og krevende arbeidsforhold. I tillegg ble det pekt på oppfølging av barn med særskilte behov sett i lys av at det til forskjellige tider på dagen kan være lav bemanning i forhold til antall barn.

Når det kommer til spørsmålet om behov for forvaltningsrevisjon neste periode havner barnehage på en 12. plass.

KVALIFISERINGSTJENESTEN

Under kvalifiseringstjenesten er voksenopplæring og flyktningetjenesten også organisert. Tjenesten har i hele sin virksomhet fokus på opplæring, veiledning og integrering. Målsettingen er at alle i målgruppen skal bli mest mulig selvstendige ut fra sine forutsetninger.¹⁴

Enheten rapporterte i 2018 om et mindreforbruk på kr 1,9 mill. Sykefraværet lå i overkant av 8 %.

Grimstad kommune bosatte i 2018 57 flyktninger.

På voksenopplæringen var det per desember 2018 150 deltakere i kurs i norsk og samfunnskunnskap. 120 personer deltar i komprimert grunnskoleløp for voksne. På bakgrunn av de siste årenes høye bosettingstall er det fortsatt mange som har for oppfølging og opplæring.¹⁵

Siden kommunen nå skal bosette langt færre enn de foregående årene, er det en merkbar nedgang i tilskuddene. Kommunen har ikke bosatt noen enslige mindreårige flyktninger i 2018. Som en konsekvens av dette vil det igangsettes en gradvis nedbemanning. Målet er å opprettholde en riktig bemanning som kan følge opp personer med behov for det.¹⁶

Retten til opplæring i norsk og samfunnskunnskap kan for deltakere med behov være på inntil 3000 timer i femårsperioden i henhold til introduksjonsloven. Norsktilskuddet per deltaker i norskopplæringen tildeles kommunen de tre første årene etter bosetting, selv om deltakerne har rett til opplæring i fem år. Flere av elevene har store læringsutfordringer, blant annet knyttet til opplevelser i krig og flukt, og trenger tett oppfølging og særlig tilrettelagt og omfattende undervisning. Dette fører til en særlig krevende økonomisk situasjon for voksenopplæringen. Blant annet har skolen sett seg nødt til å dele elevene med rettigheter etter opplæringslovens §4A-1 (120 elever) inn i 7 klasser.

¹⁴ Enhetenes årsmelding 2018, kvalifiseringstjenesten

¹⁵ Ibid

¹⁶ Ibid

Mange av elevene har store sammensatte læringsutfordringer, og er henvist til videre oppfølging og utredning.¹⁷

Gjennom *Strukturprosjektet* i kommunen har en prosjektgruppe vurdert organiseringen av flyktningarbeidet. Rådmannens konklusjon er at kvalifiseringstjenesten skal bestå med voksenopplæringen og flyktningetjenesten, mens NAV skal ha ansvaret for introduksjonsprogrammet. For å bidra til gode resultater på lang sikt for den enkelte, er det viktig at det er en helhetlig tiltakskjede i hele femårsperioden, noe som krever godt samarbeid og gode rutiner.¹⁸

Samtale med kommunedirektør og kommunalsjef

I samtale med kommunalsjef kultur og oppvekst ble det stilt spørsmål omkring risiko i sektoren og det ble da pekt på forhold omkring skolestruktur som en risiko. Risikoen følger av at man ser at det er mange ledige skoleplasser og at de spådommer som foreligger for samfunnsmessige struktur, ikke er helt sammenfallende med faktisk utvikling. Når det gjaldt barnehage var det primært fokus på barnehagestruktur. Hun pekte på at det er et fokus på struktur og at denne holdes under overvåking. Det pekes også på at man opplever å ha 3 halvtomme barnehager som selvsagt i liten grad er kosteffektivt.

Rådmannen fremhevet i samtale med revisjonen at man jobber tett med skolene for å sikre en tilfredsstillende oppfølging av økonomi og at økonomimedarbeider som støtter skolesektoren er tett på i dette arbeidet.

3.1. RISIKOVURDERING KULTUR- OG OPPVEKSTSEKTOREN

Etter vår vurdering er det innenfor **skole** spesielt tre forhold som kan være nærliggende å kontrollere. Først og fremst er det vanskelig å avskrive mobbing som en risiko. Sett i lys av at nylig gjennomført forvaltningsrevisjon dette halvåret skal følges opp av administrasjonen kan det være nærliggende å avvente resultatene fra dette. Basert på den oppfølging som pågår så antas det at sannsynligheten for negativ utvikling på dette området vil være noe lavere enn konsekvens, som til enhver tid vil være svært alvorlig. **Spesialundervisning** gir på flere områder grunn til at det vil være interessant å se nærmere på praksis knyttet til vedtak, omfang og innhold i spesialundervisningen. Vi anser at det ligger til grunn en moderat risiko og konsekvens. Konsekvens vil først og fremst være av økonomisk art knyttet til omfang av timer per elev sett i lys av KOSTRA. Skolestruktur er også et forhold som kan ha en risiko ved seg. Vi ser dette i sammenheng med det som er uttalt fra kommunalsjef knyttet til nedgang i antall skoleelever i Grimstad-skolen. Det vil være økonomiske forhold som kan være interessant å se på basert på forholdet mellom antall elever og bemanning.

Risikovurdering skole:

Sannsynlighet	Konsekvens				
	Ubetydelig	Lav	Moderat	Alvorlig	Svært alvorlig
	Meget liten				
	Liten				
	Moderat		Skolestruktur		Mobbing
	Stor		Spesialundervisning		
	Svært stor				

¹⁷ Enhetenes årsmelding 2018, kvalifiseringstjenesten

¹⁸ Enhetenes årsmelding 2018, kvalifiseringstjenesten

Når det kommer til **barnehage** er det også her flere forhold som er under oppfølging som følge av foregående forvaltningsrevisjon, men det vil være et potensiale for å se nærmere på både bemanningsaspektet så vel som strukturelle forhold. Lav bemanning vil på flere områder påvirke kvaliteten i arbeidet med det pedagogiske så vel som at det kan øke risikoen for svakheter med det psykososiale arbeidet i barnehagen. Når det gjelder struktur vil dette i større grad handle om økonomiske konsekvenser for kommunen når det kommer til uhensiktsmessig drift.

Risikovurdering barnehage:

Sannsynlighet	Konsekvens				
		Ubetydelig	Lav	Moderat	Alvorlig
	Meget liten				
	Liten				
	Moderat			Struktur	Bemannings
	Stor				
	Svært stor				

Det fremgår av kvalifiseringstjenestens årsmelding flere bekymringer knyttet til utviklingen i enheten. Vår vurdering er at det er flere faktorer knyttet til fremdrift i opplæringen sett opp mot varighet på det statlige tilskuddet som kan ha en økonomisk konsekvens for Grimstad kommune. Samtidig er det på sett og vis betryggende at enheten har vært en del av de vurderinger som nylig er gjort omkring Strukturprosjektet. Totaløkonomien for enheten er relativt stor og det er på bakgrunn av dette, sett i sammenheng med utvikling i tjenesten, vurdert en moderat risiko.

Risikovurdering kvalifiseringstjenesten:

Sannsynlighet	Konsekvens				
		Ubetydelig	Lav	Moderat	Alvorlig
	Meget liten				
	Liten				
	Moderat			Økonomistyring og internkontroll	
	Stor				
	Svært stor				

4. HELSE OG OMSORG

Helse- og omsorgssektoren har over flere år hatt et økonomisk merforbruk. Dette dannet grunnlag for at det i 2018 ble gjennomført en forvaltningsrevisjon knyttet til budsjettering og økonomistyring i helse og omsorgssektoren. Flere av de funnene som ble gjort knyttet til denne forvaltningsrevisjonen oppleves fremdeles å være eksisterende. Spesielt knytter dette seg til disponering av personalressurser og enhetenes økonomistyring/internkontroll. Siste vedtak knyttet til oppfølging av denne forvaltningsrevisjonen var 17. oktober 2019 hvor det fremgår at «på grunn av de store utfordringene sektoren står overfor, anbefaler utvalget at det nye kontrollutvalget følger nøye med på utviklingen spesielt med henblikk til årsverksstyring og budsjettering».

Sektoren fremhever i sin årsmelding for 2018 at det pågår en rekke prosjekter og at disse er viktige for utviklingen av sektoren. Prosjekter som er oppgitt er heltidsprosjektet, HO-prosjektet, innføring velferdsteknologi, I4Helse (hjemmetjeneste) og struktur helse og omsorg (basert på kommunestyrevedtak mht. vurdering av organisasjonsstruktur) for å nevne noen.

Videre fremheves det at sektoren har lagt stor vekt på å få frem tydelige satsingsområder og struktur- og lederlinjer, ved at man utvikler større fokus på samordning/tjenesteutvikling, internkontroll, forebygging/helsefremming, innovasjon – satsing på hjemmebaserte tjenester (I4Helse) og heldøgntjenester via HDO/sykehjem. Sektorens vurdering er at det ligger et potensiale for økonomisk innsparing ved å endre opplegg for bemanning av turnusene, innleie av vikarer, bruk av vikarbyrå, kjøp av tjenester, tydeligere organisatoriske linjer og klar lederstruktur.¹⁹

BARNEVERN

KOSTRA

Når det kommer til KOSTRA-tallene for Grimstad kommune viser disse relativt små avvik opp mot hva som er gjennomsnittet for KG13 og Aust-Agder fylke for øvrig. Det er imidlertid noen interessante tall som bør få oppmerksomhet.

Netto driftsutgifter til barnevernstjenesten pr innbygger ligger på kr 2288, mens Arendal ligger på kr 2466 og Lillesand på kr 3027. Aust-Agder fylke ligger noe høyere med kr 2324, mens KG13 ligger på 2203, altså noe under Grimstad kommune. Ser man disse tallene under ett ligger Grimstad kommune altså noe under det som er normen i Aust-Agder, men litt over snittet for KG13.

Ser man på tallene for barn med barnevernstiltak i forhold til innbyggere 0-22 år (%) så viser disse tallene at Grimstad med 4 % ligger noenlunde likt med Arendal på 3,8 % og Aust-Agder på 4,3 %. Det skiller imidlertid noe her med KG13 som ligger på 3,5 %.

Gjennom KOSTRA fremkommer det at Grimstad kommune økonomisk sett ligger omtrent på snittet for kommunegruppe13 når det gjelder netto driftsutgifter per barn i barnevernet, hvor Grimstad kommune bruker kr 131 309, mens kommunegruppen i gjennomsnitt bruker kr 131 577. I snitt bruker Aust-Agder kr 118 005. Isoleres man KOSTRA-funksjon 244 som omfatter driften av barnevernstjenesten og ikke tiltakene, er utgiftene i Grimstad kommune per innbygger kr 150 mindre enn gjennomsnittet i KG13.

Grimstad kommune skiller seg vesentlig fra andre kommuner når det kommer til barn med undersøkelse i forhold til innbyggere 0-17 år. Mens Lillesand ligger på 5 %, Arendal på 5,7 % Aust-Agder på 5,1 % og kommunegruppe 13 på 4,8 %, ligger Grimstad på 3,3 %. Dette anses å være en betydelig forskjell fra øvrige kommuner og kan indikere en utfordring i forhold til kapasitet eller lavt antall meldinger.

¹⁹ Årsmelding 2018, Grimstad kommune

Kommunens styringsdokumenter

Årsmelding 2018 viser til at barneverntjenesten har hatt et sykefravær opp mot 14 %.²⁰ I kommunedelplan for helse og omsorg 2014-2026 er det flere forhold som utpekes som utfordrende innen barneverntjenesten. Lav bemanning går utover det aktive forebyggende arbeidet og det er en utfordring å klare å omdisponere midler fra tiltak utenfor hjemmet til mer forebyggende tiltak i hjemmet. Det fremgår av budsjettdokumenter at det etter vedtak i kommunestyret den 17. desember 2019 ble lagt inn endringer til forslag fra rådmannen med 1 årsverk for styrking av barnevernet med halvårsvirkning i 2021 og full effekt fra 2022. Det fremgår også av kommunedelplan helse og omsorg at Grimstad kommune legger til grunn at bemanning i barnevernet skal ligge over landsgjennomsnittet. I landet er det 5,5 årsverk innen barnevern i gjennomsnitt per innbygger 0-17 år. Grimstad har til sammenligning 3,5 årsverk. Arendal har 4,7 og Tvedestrand 5,7.²¹

Det fremgår av enhetenes årsmelding at det i barnevernet har vært en nedgang i antall bekymringsmeldinger fra 2017 til 2018. Tallene for 2017 viser at det var 370 bekymringsmeldinger mens det for 2018 var 332 bekymringsmeldinger. Det viser en nedgang på 10,3 %.

Rådmannens forslag til budsjett og handlingsprogram 2020-2023 viser at barnevern er en av hovedutfordringene i sektoren når det kommer til økonomisk handlingsrom. Det pekes også her på lav bemanning, men at det ble gitt 2 årsverk i 2019. Lav bemanning pekes også på som en grunn for høy bruk av eksterne tjenester.

På landsbasis har det vært en økning i antall barn som bor i husholdninger der inntekten etter skatt ligger under 60% av medianinntekta (EU skala). For Grimstad har økningen vært markant. I 2013 var det 350 barn i denne gruppa, i 2016 hadde dette økt til 459 barn (Kilde: SSB).²²

Fylkesmannen gjennomførte fra 17. til 19.09.2019 tilsyn med Grimstad kommune. Tema for tilsynet var ettervern og samarbeid mellom barneverntjenesten og sosiale tjenester i NAV, med vekt på brukermedvirkning. Fylkesmannen gjennomførte intervju med ansatte i tjenestene og med en gruppe brukere. Fylkesmannen avdekket ingen lovbrudd, og tilsynet er avsluttet.

Spørreundersøkelse

Barneverntjenesten var det tjenesteområdet som ble skissert med høyest risiko innenfor sektoren i spørreundersøkelsen, med 26 % som mener det er stor grad av risiko og 20 % som mener det er i veldig stor grad. I de åpne svarene fremgår det at flere er bekymret for bemanningen i barnevernet og de konsekvenser det kan gi hvis man ikke får håndtert saker på en tilfredsstillende måte. På spørsmål om hvilke hovedområder det er behov for forvaltningsrevisjon de neste 4 år, så viser resultatene at barnevern rangeres som nummer 2.

HJEMMETJENESTER

KOSTRA

Når det gjelder bemanning, viser KOSTRA at Grimstad har en høy andel brukerrettede årsverk med helseutdanning, en andel som i 2019 var på 83 %. Dette er på likt nivå som Arendal kommune, men

²⁰ Enhetenes årsmelding 2018, Barneverntjenesten

²¹ <https://www.ssb.no/statbank/table/09086/tableViewLayout1/>

²² Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder, kommunebilde 2018

noe høyere enn for KG13 hvor 77 % av årsverkene har helseutdanning, og for Lillesand og Tvedestrand med en andel på 81%.

Grimstad kommune har for øvrig en noe lavere dekning på årsverk per bruker, på 0.46, enn hva sammenlignbare kommuner og grupper har. Til sammenligning har Arendal og Lillesand hatt en dekningsgrad på 0.56 og 0.51. Videre viser tall fra KOSTRA at gjennomsnittet for fylket, landet og kommuner i KG13, ligger på henholdsvis 0.50, 0.56 og 0.57.

I Grimstad kommune brukte 32 % av dem over 80 år hjemmetjenester i 2018, en andel tilsvarende fylkesgjennomsnittet. Dette er likevel noe høyere enn i andre sammenlignbare kommuner, hvor Arendal og Lillesand kommune har brukere på henholdsvis 28 % og 29 %, mens KG13 ligger på 30 %.

Når man ser på aldersfordelingen blant brukerne av hjemmetjenester i Grimstad, er 56 % av disse i aldersgruppen 0-66 år. Dette er noe høyere enn i de komparative gruppene, hvor det i KG13 er en andel på 33 %, mens Arendal kommune har 50 % av sine brukere av hjemmetjenester under pensjonsalder.

Gjennom fordeling av timer til omsorgstjenester, fremkommer det at Grimstad kommune har en økning i timeantall brukt til helsetjenester hjemme. Dette timetallet økte for Grimstad med 27 %, fra 2016 til 2018, og var i 2018 på 349.000 timer. Til sammenligning hadde Arendal 308.000 timer til samme tjeneste i 2018. Videre er timetallet på praktiske tjenester, som omfatter daglige gjøremål i hjemmet samt opplæring til disse, redusert med 15 % fra 2016 til 2018 i Grimstad kommune. For Arendal er tilsvarende post redusert med 1 % i samme tidsperiode.

Kommunens styringsdokumenter

I *Årsmelding 2018* beskrives det en vekst i vedtakstimer for de hjemmebaserte tjenester og at denne utviklingen følges nøye. Veksten omtales for øvrig som relativt stor. I enhetens årsmelding for 2018 fremgår det at økningen i timer har vært på 18808 som utgjør en endring på 11,4 % sett mot 2017. Økningen i antall brukere utgjorde 294. Økningen i antall faste årsverk for 2018 var på 1,4, mens det var en nedgang på 1,3 årsverk knyttet til midlertidige.

I enhetens årsmelding tegnes det et bilde av en så nøktern drift som mulig, samtidig som man har et fokus på ivaretagelse av kvalitet og kompetanse. Oppdrag mellom teamene har blitt fordelt internt for å oppnå best mulig utnyttelse av ressursene.

Et viktig ledd i arbeidet med befolkningens behov, er ifølge enhetens årsmelding, å finne et tilbud på riktig nivå i omsorgstrappen og at behovene i befolkningen må følges nøye hvor også demografisk framskrivning spiller inn.

Tertialrapport (2) 2019 viser at det har vært overføring av 12 brukere fra psykisk helse og rus hvor det beskrives manglende overføring av timer som medfører mer aktivitet for hjemmesykepleien med færre årsverk. Sykefraværet i 2018 var på 8,2 %, mens det i 2017 var på 9,04 %, altså en nedgang på 0,84 %.

Spørreundersøkelse

Målt opp mot overholdelse av lover og bestemmelser, økonomi, produktivitet, måloppnåelse og oppfølging av politiske vedtak er det i spørreundersøkelsen 34 % av respondentene som mener at det i stor grad foreligger en risiko innenfor tjenesteområdet, mens 10 % av respondentene mener det i veldig stor grad foreligger en risiko. Hjemmetjenesten ligger relativt lavt rangert basert på resultater

fra spørsmål om hvilket tjenesteområde respondentene mener det bør gjennomføres forvaltningsrevisjon neste 4 år.

OMSORGSENTRE

KOSTRA

I Grimstad kommune var 8 % av dem over 80 år innlagt på sykehjem i 2018. Dette er betraktelig lavere enn for andre sammenlignbare kommuner og grupper, hvorav Arendal og Lillesand har henholdsvis 11,5 % og 12,8 % fra samme aldergruppe på sykehjem, mens gjennomsnittet for landet, fylket og kommunene i KG13 er på henholdsvis 12,4 %, 11,1 % og 11,3 %.

På de to tjenestene som omhandler dagaktivitetstilbud og dagopphold i institusjon har Grimstad hatt en økning i timebruk på 13 % fra 2016 til 2018, hvor alle timene er knyttet til dagaktivitetstilbud. Til sammenligning har Arendal kommune et uendret timeforbruk, i perioden fra 2016 til 2018, på de samme to postene.

Kommunens styringsdokumenter

Når det gjelder sykehjem så har Grimstad kommune organisert dette noe annerledes i dag enn hva som var tilfellet da årsmeldinger for enhetene ble utarbeidet for 2018. I dag er det organisert under enhet for omsorgssentre som kan anses å være en mer hensiktsmessig organisering da man får se en større helhet innenfor et driftsområde. Tidligere var dette organisert under 3 enheter, Berge gård, Frivolltun og Feviktun.

Sykehjemmene hadde i 2018 ulikt økonomisk resultat. Feviktun hadde et lite mindreforbruk, mens Berge gård hadde et merforbruk på kr 5,3 mill. og Frivolltun et merforbruk på kr 3,5 mill. Når det kommer til merforbrukene forklares disse med et stort aktivitetspress som igjen krever ressurser. Det pekes på kjøp av tjenester fra vikarbyrå som følge av manglende ressurser og rett kompetanse i forhold til reelt behov.

I vårt kartleggingsarbeid har vi fått tilgang til kommunens kvalitets- og avvikssystem QM+. I vår gjennomgang registrerer vi at det er et relativt høyt antall meldinger som omhandler tidspress satt i sammenheng med bemanningssituasjon.

Tertialrapport (2) 2019 viser at omsorgssentre hadde et merforbruk på kr 4,6 mill. Det er for øvrig mange tall som kan kommenteres, men vi trekker frem sykefravær 2. tertial på 9,6 %, stor turnover i ledelse på avdelingsnivå og 18,8 årsverk over budsjett som blant de viktigste.

Spørreundersøkelse

Målt opp mot overholdelse av lover og bestemmelser, økonomi, produktivitet, måloppnåelse og oppfølging av politiske vedtak er det i spørreundersøkelsen 42 % av respondentene som mener at det i stor grad foreligger en risiko innenfor tjenesteområdet, mens 8 % av respondentene mener det i veldig stor grad foreligger en risiko. Omsorgssentre ligger høyt rangert (delt 3. plass) basert på resultater fra spørsmål om hvilket tjenesteområde respondentene mener det bør gjennomføres forvaltningsrevisjon neste 4 år.

HABILITERING

KOSTRA

Når det gjelder antall brukere av støttekontakt, har Grimstad kommune et antall tilsvarende øvrige kommuner, dersom det hensyntas de respektive innbyggerstørrelsene. Det totale antall brukere har i Grimstad kommune økt med 14 %, fra 220 til 250 brukere, i tidsperioden fra 2016 til 2018.

Timesforbruket på støttekontakter i løpet av året har for Grimstad kommune økt fra 35.703 til 45.175 i samme tidsperiode, en økning som tilsvarer 27 %. Til sammenligning har Arendal kommune et stabilt antall brukere av støttekontakt fra 2016 til 2018, på henholdsvis 431 og 416 brukere, samt et stabilt timeforbruk på dem i løpet av året, på henholdsvis 65.547 timer i 2016 mot 63.593 timer i 2018.

Videre har timesforbruk på brukerstyrt personlig assistanse i Grimstad kommune blitt noe redusert, fra 22.405 timer i 2016 til 18.003 timer i 2018, mens Arendal kommune her har hatt en økning på 36 %, til 42.508 timer i 2018.

Kommunens styringsdokumenter

Habilitering består av fire avdelinger og er alle operative etter ny organisasjonsmodell fra 1. januar 2019. Enheten er tidligere kjent som boveiledertjenesten. Boveiledertjenesten hadde i 2018 et merforbruk på kr 4,8 mill. Sykefraværet lå på 9,5 %.

Ettersom enheten er omorganisert har vi i det vesentligste tatt utgangspunkt i informasjon fra *tertialrapport (2) 2019*. Det fremgår at enheten rapporterte et merforbruk på kr 3,9 mill og hadde et sykefravær på 10,8 %. En avdeling melder at fraværet kan knyttes direkte til omstillingen, betydelig økning i arbeidsoppgaver og endringer i turnus.

Enheten har etablert flere tydelige mål:

- få kontroll, oversikt og identifisere nye tiltak for å sikre en bærekraftig økonomi
- drifte enheten med god kvalitet og faglig forsvarlige tjenester
- å holde sykefraværet under 8 %.
- å kvalitetssikre tjenestene og HMS-arbeidet gjennom tiltak lagt i årshjulet
- informere og kommunisere etter fastlagt strategi
- sikre gode og forutsigbare botilbud for tjenestemottakerne ("eiendomsmasse-prosjektet")

Spesielt knyttet til det første målet kunne det vært nærliggende å gått nærmere inn på måloppnåelse og hvordan man jobber med å identifisere nye tiltak for å sikre en bærekraftig økonomi. Sett i lys av det gjentakende merforbruket som har vært knyttet til tjenestene vil det være avgjørende at man finner de rette tiltakene for å sikre både god økonomistyring så vel som tiltak for å sikre en bærekraftig økonomi.

Spørreundersøkelse

Målt opp mot overholdelse av lover og bestemmelser, økonomi, produktivitet, måloppnåelse og oppfølging av politiske vedtak er det i spørreundersøkelsen 30 % av respondentene som mener at det i stor grad foreligger en risiko innenfor tjenesteområdet, mens 8 % av respondentene mener det i veldig stor grad foreligger en risiko. Habilitering er rangert relativt lavt (9. plass) basert på resultater fra spørsmål om hvilket tjenesteområde respondentene mener det bør gjennomføres forvaltningsrevisjon neste 4 år.

ANDRE HELSETJENESTER

KOSTRA

Helsedirektoratet har retningslinjer som sier at jordmor skal komme på hjemmebesøk i løpet av de tre første dagene etter hjemkomst etter fødsel. Iht. KOSTRA oppfyller Grimstad kommune dette i 53 % av tilfellene. Dette er på nivå med gjennomsnittet for landet og kommunene i KG13.

På dekning av ergoterapeut kommer Grimstad likt ut som gjennomsnittet for fylket, men med en betydelig lavere dekning enn gjennomsnittet for landet og KG13, med 2,8 årsverk per 10.000 innbyggere i Grimstad, mot 4,3-4,5 i de øvrige.

Når det gjelder avtalte årsverk i helsestasjon- og skolehelsetjenesten, viser KOSTRA at Grimstad kommune har hatt en økning de siste 3 årene på 18 %. Dekningen for 2018 ligger noe over sammenlignbare kommuner, men relativt tilsvarende gjennomsnittet for fylket.

Når det gjelder fastlegeordningen har Grimstad en ganske gjennomsnittlig lengde på pasientlistene, med henholdsvis 1167 pasienter per fastlege, i forhold til 1107 per liste i Arendal og 1148 per liste for kommunene i KG13. Det samme gjelder for antall legeårsverk per 10.000 innbyggere, hvor Grimstad kommune ligger noe over gjennomsnittet i sammenligningsgrunnlaget. Det er derimot ingen åpne fastlegelister i Grimstad, noe som skiller seg fra sammenlignbare kommuner, slik som Arendal med 5, Lillesand med 6 og Tvedestrand med 2 åpne lister.

Legetimer per uke per beboer i sykehjem er for Grimstad kommune på 0,68 timer i 2018, noe som er klart høyere enn for alle de andre komparative gruppene. I 2017 var tilsvarende tid på 0,22 timer/uke per beboer i Grimstad kommune, og det klart laveste tidsbruket blant kommunene fra sammenligningsgrunnlaget. Totalt har Grimstad i tidsperioden fra 2016 til 2018 hatt en nesten doubling av legetimer per uke til pasienter på sykehjem.

Netto driftsutgifter til tilbud til personer med rusproblemer per innbygger 18-66 år i kr. viser at Grimstad kommune ligger betydelig over resten av sammenligningsgrunnlaget sitt på dette området. Det har vært en økning på 38 % i tidsperioden fra 2017 til 2019, noe som innebærer at Grimstad har mer enn dobbelt så høye utgifter som resten av det komparative grunnlaget. Til sammenligning har Arendal en reduksjon i utgifter på 21 % over samme tidsrom.

Ut fra netto driftsutgifter til sosialtjenester, utgjør tilbudet til personer med rusproblemer i Grimstad kommune en andel på 35 %. Dette innebærer en to til tre ganger så stor andel som hva sammenligningsgrunnlaget bruker på samme tilbud, med henholdsvis 11% og 14 % i Arendal og Lillesand, og et snitt for kommunene i KG13 på 14 %. Det har imidlertid vært en liten reduksjon fra 2018 til 2019 for Grimstad kommune på denne andelen, i motsetning til i de komparative gruppene, hvor samtlige har hatt en økning.

Når det gjelder årsverk av psykiatriske sykepleiere og personer med videreutdanning innen psykisk helsearbeid – per 10.000 innbyggere – ligger i Grimstad lavest på begge, både i forhold til landet, fylket, KG13 og alle de sammenlignbare kommunene. Årsverk av psykiatriske sykepleiere ligger i Grimstad på 3 årsverk per 10.000 innbyggere, mens eksempelvis landet, fylket, KG13, Arendal og Lillesand ligger på hhv, 4,6 årsverk, 5,2 årsverk, 4,6 årsverk, 4,4 årsverk og 11,9 årsverk. Når det gjelder årsverk av personer med videreutdanning innen rusarbeid per 10.000 innbyggere, ligger

Grimstad derimot tilsvarende de sammenlignbare kommunene.²³

Kommunens styringsdokumenter

Budsjett 2020 peker på at *fastlegeordningen* er i en alvorlig situasjon i hele landet, så også i Grimstad. Videre fremgår det at det skal legges frem en evaluering våren 2020 bestilt av Helse- og omsorgsdepartementet. Det forventes ytterligere tiltak i fastlegetjenesten til denne evalueringen er lagt frem. Skal man trekke frem noe om fastlegetjenesten så er det at Grimstad kommune erkjenner at det er et presserende behov for å øke antall fastlegehjemler for å ivareta innbyggernes rettigheter til god tilgang på fastlegetjeneste og en rimelig mulighet for å kunne bytte lege. Av enhetenes årsmelding for 2018 fremgår det at man stadig får henvendelser fra innbyggere som står uten fastlege. Det finnes ikke annet alternativ enn å henvise til andre kommuner, noe som ikke er lovlig.

Det fremgår av årsmelding for 2018 at *helsesøstertjenesten (nå: helsesykepleier)* har fått flere nye stillinger de siste årene og at det har vært en betydelig økt aktivitet. Det pekes på at man på en lang rekke områder har kunnet bedre tilbudet til barnebefolkningen. Økt tilstedeværelse på skolene har vært et fokus. Det ble den gang pekt på dårlige tilpassede lokaler.

Psykisk helse har ifølge enhetens årsmelding meget høy aktivitet med hovedvekt på rehabiliterings- og utviklingsarbeid. Det oppleves som vellykket med tilbud om akutte avklaringssamtaler der folk kan henvende seg uten henvisning eller andre formaliteter. Aktiviteten har vært høy, og vedtaksmengden så høy at kommunen har måttet ha perioder med utsettelse av oppstart pga. for lite ressurser på personalsiden. Tjenesten har en bemanning av psykiske helsearbeidere som tilsvarer 59 % av gjennomsnittet i norske kommuner, og kommunen har spesielt høy forekomst av psykiske lidelser i befolkningen, ref. KOSTRA og Folkehelseprofilene.²⁴ Dette gir ifølge enheten grunn til uro og bekymring.

Ny enhet for *psykisk helse og rus* ble opprettet fra 1. november 2018. Av *tertialrapport (2) 2019* fremgår det under ny enhet for psykisk helse og rus at man har et sykefravær på 10 %. Fylkesmannen gjennomførte tilsyn i mars 2019. Grimstad kommune fikk to lovbrudd. Det er ved enheten utarbeidet en plan for lukking innen april 2020. Enheten har en gradvis økning av vedtak og tjenester. For å møte behovet for økte tjenester innenfor ressursene enheten har til rådighet, må enheten finne flere og alternative måter å gi tjenester på.

Når det gjelder kommunens legevakttilbud, er dette en tjeneste i samarbeid med Arendal kommune hvor også legevakten fysisk er plassert. Det fremgår av *tertialrapport (2) 2019* at man fortsatt er noe avventende til videre utvikling av legevaktssamarbeidet i tråd med utredningen som ble gjennomført i 2014, og man håper å bli mer involvert i Arendal kommunes arbeid med å utrede nytt legevaktbygg. Legeberedskap for kommunal øyeblikkelig hjelp er det sterke både faglige og økonomiske grunner til å ønske ivaretatt av legevakten, så langt har det vist seg vanskelig å få samarbeidskommunene med på dette.

²³Grimstad: 3,6 årsverk med videreutdanning innen rus per 10.000 innbyggere, Aust-Agder: 3,7 årsverk med videreutdanning innen rus per 10.000 innbyggere, Arendal 3,7 årsverk med videreutdanning innen rus per 10.000 innbyggere, KG13: 2,9 årsverk med videreutdanning innen rus per 10.000 innbyggere

²⁴ Enhetenes årsmelding 2018, helsetjenesten

Spørreundersøkelse

Målt opp mot overholdelse av lover og bestemmelser, økonomi, produktivitet, måloppnåelse og oppfølging av politiske vedtak er det i spørreundersøkelsen 12 % av respondentene som mener at det i stor grad foreligger en risiko innenfor tjenesteområdet, mens 4 % av respondentene mener det i veldig stor grad foreligger en risiko. Andre helsetjenester er rangert relativt lavt (10. plass) basert på resultater fra spørsmål om hvilket tjenesteområde respondentene mener det bør gjennomføres forvaltningsrevisjon neste 4 år.

NAV

KOSTRA

Gjennom KOSTRA-tall knyttet til økonomisk sosialhjelp, fremkommer det at Grimstad hadde 589 sosialhjelpsmottakere i 2019, en økning på 90 stk fra 2017. Av disse er 107 av mottakerne, tilsvarende 18 %, mellom 18 og 24 år. Dette er en noe lavere andel enn i de sammenlignbare kommunene, som for eksempel i Arendal, hvor 21 % av sosialhjelpsmottakerne er under 22 år.

Når det gjelder gjennomsnittlig stønad per innbygger over 16 år, har Grimstad hatt en noe større økning enn sammenlignbare kommuner, fra 1070 kr i 2016 til 1305 kr i 2018. Stønaden er likevel relativt gjennomsnittlig de sammenlignbare kommunene, fra Arendal og Tvedestrand med hhv 1677 og 2788 kr i gjennomsnittlig stønad, til Lillesand med 837 kr for samme år.

Når det gjelder sosialhjelpsmottakere med sosialhjelp som viktigste kilde til livsopphold, har Grimstad kommune hatt en økning på 57 %, fra 156 personer i 2017 til 245 personer i 2019. For Arendal, Tvedestrand og Lillesand var dette i 2019 på hhv 402, 101 og 65 mottakere. Samtlige av disse sammenlignbare kommunene har hatt et stabilt eller avtakende antall mottakere i perioden fra 2017 til 2019.

Når det gjelder sosialhjelpsmottakere i Grimstad kommune med individuell plan eller økonomisk rådgivning, er dette for 2019 på hhv 5 og 21 personer. Til sammenligning har Lillesand hhv 9 og 23 personer med samme tjenester, mens Arendal har 55 og 1102 personer.

Kommunens styringsdokumenter

Det fremgår av årsmelding for 2018 at man utreder muligheten for et felles NAV-kontor med Lillesand og Birkenes. Det fremgår også av samme årsmelding at man i 2018 hadde et stort fokus på ulike omstillingsprosjekter og at utvikling av NAV-kontoret var en av disse. Enhetens sykefravær var på 25,67 %.

Av årsmelding 2018 beskrives det et merforbruk ved NAV knyttet til økonomisk sosialhjelp (3,2 mill), men at dette er dekket inn med et mindreforbruk i forbindelse med introduksjonsprogrammet. De økte utgiftene til økonomisk sosialhjelp skyldes i hovedsak innstramming i regelverket for arbeidsavklaringspenger, tannbehandling og helseutgifter knyttet til dårligere helse hos nyankomne innvandrere.

En sentralt felles målsetting er å redusere unge mennesker på uføretrygd. Aktiviteter og satsninger på inkluderingsarbeidet er viktig for denne målsettingen. Inkluderingsarbeidet er styrket ved etablering av inkluderingssteamet hvor flere ressurser i kontoret jobber med denne gruppen.

NAV Grimstad sine mål for budsjett 2018 var et sykefravær lavere enn 8 % og at antall brukere under 25 år på økonomisk sosialhjelp ikke skulle overstige 30 personer. Sykefraværet overstiger i vesentlig

grad 8 %. Det beskrives en økning i 2018 av brukere som mottar økonomisk sosialhjelp som hovedinntektskilde og at målet om maks 30 personer ikke er nådd.

Noe ferskere tall fra enheten, tertialrapport (2) 2019, viser at enheten ved rapportering hadde et merforbruk på kr 5,3 mill. knyttet til driftsutgifter. Netto lønnsutgifter hadde et mindreforbruk på kr 2,3 mill. Sykefravær har ved samme rapportering hatt en vesentlig positiv endring til 11,3 %. Det pekes for øvrig på at Grimstad kommune i likhet med resten av Sørlandet har store levekårsutfordringer.

Spørreundersøkelse

Målt opp mot overholdelse av lover og bestemmelser, økonomi, produktivitet, måloppnåelse og oppfølging av politiske vedtak er det i spørreundersøkelsen 18 % av respondentene som mener at det i stor grad foreligger en risiko innenfor tjenesteområdet, mens 8 % av respondentene mener det i veldig stor grad foreligger en risiko. Andre helsetjenester er rangert relativt høyt (6. plass) basert på resultater fra spørsmål om hvilket tjenesteområde respondentene mener det bør gjennomføres forvaltningsrevisjon neste 4 år.

Samtale med kommunedirektør og kommunalsjef

I samtale med kommunalsjef helse og omsorg ble det stilt konkret spørsmål omkring hennes vurdering av risiko innenfor barnevernsområdet. Hun pekte på lav bemanning som en utfordring, samtidig som hun har opplevd en generell positiv utvikling innenfor tjenesteområdet. Det ble også stilt spørsmål omkring GDPR i barnevernet da det legges til grunn en del sensitiv informasjon innen saksbehandlingen. Hun gav da tilbakemelding om at det var jobbet mye mot tilfredsstillende GDPR.

I samtale med kommunalsjef gir hun også uttrykk for at det jobbes systematisk med å følge opp de funn som ble gjort i forvaltningsrevisjon budsjettering og økonomistyring. Når det kommer til avviksrapporing har dette et stort fokus fra ledelsen og det oppleves at ansatte har et fokus på dette i det daglige. Kommunalsjef fremhever at behov for at analysekapasitet styrkes betraktelig for å kunne møte fremtiden på en tilfredsstillende måte. Hun peker også på sektorens kontinuerlige fokus på effektiv drift og at det er igangsatt mange prosjekter som har til hensikt å bidra til et slikt mål.

I vår samtale med rådmannen er det tydelig at hun ser en risiko innen barnevern. Samtidig pekes det på en del positive forhold som har bidratt til en god utvikling innen tjenesteområdet. Det pekes først og fremst på at det har kommet ny leder som har bidratt positivt, samtidig peker rådmannen på at tjenesteområdet har fått mye oppmerksomhet som følge av at Fylkesmannen har hatt en tett oppfølging.

I samtale med rådmannen peker vi på at det er forhold ved oppfølgingen av vår rapport knyttet til budsjettering og økonomistyring vi i større grad hadde forventet konkrete tiltak omkring. Rådmannen er tydelig på at de funn som ble gjort i rapporten har dannet grunnlag for oppfølging og at man har et gjennomgående fokus på tett oppfølging mot enhetene i helse og omsorg. Det pekes blant annet på at det er tett involvering fra støttefunksjoner for å nå de fastsatt økonomiske mål. Rådmannen er tydelig på at det er ramme som gjelder for enhetene, men at det ligger en forventning om at enheten omsetter dette til budsjett for årsverk og drift.

4.1. RISIKOVURDERING HELSE OG OMSORG

Når det kommer til **barnevern** er det flere forhold som indikerer at det kan være hensiktsmessig å se nærmere på forhold knyttet til saksbehandlingen. Flere av de tallene vi har presentert kan også indikere at bemanning ved enheten kan vær nærliggende å se nærmere på. Det er også etter innspill fra kontrollutvalget og spørreundersøkelse ønske om en slik gjennomgang. Konsekvensene av at det gjøres feil i forvaltningen knyttet til barnevern vil alltid være høy sett i lys av hvem dette går ut over.

Risikovurdering barnevern:

Sannsynlighet	Konsekvens				
		Ubetydelig	Lav	Moderat	Svært alvorlig
	Meget liten				
	Liten				
	Moderat				Bemanning
	Stor				Saksbehandling
	Svært stor				

Innenfor **omsorgssentre og hjemmetjenester** mener revisjonen det knytter seg størst risiko til bemanningssituasjon og personalressurser. Revisjonen bemerker at enhetene har betydelige merforbruk som følge av økte utgifter på lønn på grunn av ekstra ressurser til vikarer samt høyt sykefravær. Det bemerkes for øvrig at Grimstad kommune har flere indikasjoner i retning av økning i omfang for hjemmetjenester uten at dette nødvendigvis reflekteres i tilføring av ressurser, noe som også ses i sammenheng med KOSTRA hvor Grimstad kommune har noe lavere dekningsgrad i årsverk enn sammenligningsgrunnlaget.

Risikovurdering omsorgssentre:

Sannsynlighet	Konsekvens				
		Ubetydelig	Lav	Moderat	Svært alvorlig
	Meget liten				
	Liten				
	Moderat				Økonomistyring
	Stor				Bemanning
	Svært stor				

Risikovurdering hjemmetjeneste:

Sannsynlighet	Konsekvens				
		Ubetydelig	Lav	Moderat	Svært alvorlig
	Meget liten				
	Liten				
	Moderat				Bemanning
	Stor				
	Svært stor				

Etter revisjonens vurdering er det innenfor **habilitering** flere forhold som kan være hensiktsmessig å vurdere en gjennomgang av. Spesielt vil det være naturlig å trekke frem økonomistyring og organisering på enhetsnivå. Dette på bakgrunn av det gjentakende merforbruket som har vært knyttet til tjenester organisert under enheten.

Risikovurdering habilitering:

Sannsynlighet	Konsekvens				
		Ubetydelig	Lav	Moderat	Alvorlig
	Meget liten				
	Liten				
	Moderat				Organisering
	Stor			Økonomistyring	
	Svært stor				

Innenfor **andre helsetjenester** knytter det seg risiko til flere områder. Revisjonen bemerker at **fastlegeordningen** fremheves som en utfordring. Risikoen knytter seg først og fremst til kapasitet og lovpålagt tilbud til kommunens innbyggere. Samtidig må man ta hensyn til kommende evaluering og hvordan dette vil slå ut for Grimstad kommune.

Psykisk helse og rus er et tjenesteområde vi ser det kan være hensiktsmessig å se nærmere på tatt i betraktning den informasjon som er gitt både i enhetens årsmelding (før omorganisering) og *tertialrapport (2) 2019*, men også KOSTRA-tallene som er presentert står sentralt i denne vurderingen. Sett i lys av KOSTRA-tall har Grimstad hatt en betydelig økning i netto driftsutgifter til tilbud for personer med rusproblemer. Det er også indikator på at Grimstad kompetansemessig ligger noe lavt når det kommer til utdanning blant ansatte knyttet til psykisk helse. Risikovurdering andre helsetjenester:

Sannsynlighet	Konsekvens				
		Ubetydelig	Lav	Moderat	Alvorlig
	Meget liten				
	Liten				
	Moderat				Fastlegeordningen
	Stor				Psykisk helse og rus
	Svært stor				

NAV har et vesentlig sykefravær og et høyt press knyttet til økning i økonomisk sosialhjelp. Disse faktorene satt i sammenheng kan indikere en risiko knyttet til saksbehandling. Det er nærliggende å kunne sette en gjennomgang av saksbehandling i sammenheng med internkontroll ved enheten. Når det kommer til KOSTRA-tallene er det urovekkende lave rapporterte tall når det kommer til økonomisk rådgivning, noe som kan være nærliggende å ta inn som en del av et prosjekt.

Risikovurdering NAV:

Sannsynlighet	Konsekvens				
		Ubetydelig	Lav	Moderat	Alvorlig
	Meget liten				
	Liten				
	Moderat				Internkontroll
	Stor				Saksbehandling
	Svært stor				

5. SAMFUNN- OG MILJØSEKTOREN

Sektor samfunn og miljø består av seks enheter og hadde i 2018 et samlet budsjett på kr 108 mill. Sektoren hadde i 2018 et merforbruk på kr 4,6 mill, hvor dette merforbruket hovedsakelig forklares med høye strømpriser. For sektoren sett under ett lå sykefraværet på 5,8 % i 2018.

Det fremgår av årsmeldingen for 2018 at det innenfor alle områder har vært stor aktivitet med høyt arbeidspress. For noen områder har det vært utfordrende å behandle saker i ønskelig tempo. Flere av enhetene har vært preget av mange nyansatte og har jobbet godt med opplæring av disse, samt å innarbeide gode rutiner og god samhandling mellom enhetene.

BRANN- OG FEIERTJENESTEN

KOSTRA

KOSTRA presenterer avstand i kilometer og kjøretid til nærmeste dagkasernerte og døgnkasernerte brannstasjon, hvor det for Grimstad er hhv. 15 minutter (17,7 km) til nærmeste dagkasernerte stasjon og 7 kjøreminutter (5 km) fra nærmeste døgnbemannede brannstasjon.²⁵ Avstand til døgnkasernert stasjon er kortere for Grimstad kommune, enn for de andre kommunene i sammenligningsgrunnlaget.

Netto driftsutgifter til KOSTRA-funksjon 338-339²⁶ pr. innbygger viser at Grimstad har hatt en relativt stor økning i utgifter til brannvern, på 28 %, i tidsperioden fra 2017 til 2019. Grimstad kommune har likevel utgifter tilsvarende sammenlignbare kommuner i 2019, med nettodriftsutgift på 811 kr/innbygger, mot Arendals 969 kr/innbygger og kommunene i KG13 sine 824 kr/innbygger. Når det gjelder årsverk pr. 1000 innbyggere ligger Grimstad noe høyere enn både fylket, landet, og sammenlignbare kommuner.

Kommunens styringsdokumenter

I årsmelding for 2018 er det ingen særlige forhold det pekes på innenfor tjenesteområdet. Enhetens merforbruk på kr 0,2 mill. i 2018 knyttes til skogbrannsinnsats.

Det fremgår at trenden lokalt er den samme som nasjonalt, nemlig at brannvesenet rykker ut til færre branner, men flere hjelpeoppdrag til helse og ambulansetjenesten. Totalt antall utrykninger økte med 37% sammenlignet med 2017.

Av enhetens årsmelding 2018 fremgår det at sykefraværet ved enheten var på 1,22 %. Det knyttes en kommentar til det lave sykefraværet, som forklares med at langtidssykemeldte er tilbake i jobb. I beredskapsavdelingen har flere internevalueringer påvist sårbarheten med dagens vaktordning, hvor bare en av to deltidsansatte rykker direkte ut til ulykkesstedet. Det ble derfor gjennom sommeren og resten av driftsåret økt med en deltidsansatt for å sikre en forsvarlig beredskap.

²⁵ Døgnkasernert stasjon har mannskap i kontinuerlig vakt. Dagkasernert stasjon har mannskap i vakt innenfor vanlig arbeidstid

²⁶ Forebygging av og beredskap mot branner og andre ulykker

Av enhetenes årsmelding 2018 fremgår det at Grimstad feiertjeneste driver en økonomisk og faglig forsvarlig tjeneste for innbyggerne i kommunen. Tjenesten er opptatt av å møte innbyggerne på en god kompetent og likebehandlende måte. De har en stabil og fornuftig (nøktern) økonomi, og møter ikke de store overraskelsene.

Spørreundersøkelse

Målt opp mot overholdelse av lover og bestemmelser, økonomi, produktivitet, måloppnåelse og oppfølging av politiske vedtak er det i spørreundersøkelsen 10 % av respondentene som mener at det i stor grad foreligger en risiko innenfor tjenesteområdet, mens 0 % av respondentene mener det i veldig stor grad foreligger en risiko. Brannvern og beredskap er rangert lavest basert på resultater fra spørsmål om hvilket tjenesteområde respondentene mener det bør gjennomføres forvaltningsrevisjon neste 4 år.

BYGGESAKSENHETEN

Revisjonen gjennomførte en forvaltningsrevisjon knyttet til byggesaksenheten i 2015. Oppfølgingen av denne har strukket seg frem til kontrollutvalgets møte i oktober 2019. Det ble da, på bakgrunn av den orienteringen som ble gitt, anbefalt at nytt kontrollutvalg foretar en videre oppfølging av fremdrift i oktober 2020. Oppfølgingen knytter seg til forhold omkring internkontroll, saksbehandling og journalføring.

Vi ønsker å presisere at byggesak i flere sammenhenger pekes på som et risikoområde i kommunenes forvaltning. I utredningsoppdrag for KS, «*status og råd for etikkarbeid i kommunesektoren*», peker areal, plan og byggesak seg ut som forvaltningsområder med høyest risiko for utilbørlig fordel.²⁷

KOSTRA

Når det gjelder antall byggesaker behandlet i 2019 har Grimstad en relativt høy andel i forhold til sammenlignbare kommuner. Grimstad kommune har 11 % flere enn Arendal, og et betraktelig høyere antall saker enn Lillesand og Tvedestrand på henholdsvis 301 og 146, mot Grimstads 753 saker.

Når det gjelder gjennomsnittlig behandlingstid for byggesaker med 3 og 12 ukers frist (målt i dager), ligger Grimstad nært tilsvarende sammenlignbare kommuner med 14 dagers behandlingstid på saker med 3 ukers frist for 2019. I saker med 12 ukers frist har Grimstad derimot betraktelig lengre behandlingstid med 62 dager i gjennomsnitt, mot Arendal, Tvedestrand og Lillesand med henholdsvis 6, 7 og 47 dager, mens kommunene i KG13, fylkes- og landsgjennomsnittet ligger på 39, 30 og 33 dager.

Grimstad kommune hadde for innvilgede byggesøknader, vedtak om dispensasjon fra plan i 18 % av tilfellene i 2017, noe som tilsvarer landsgjennomsnittet. Det fremkommer ikke data for senere år i KOSTRA på denne andelen for Grimstad kommune.

Kommunens styringsdokumenter

I enhetens årsmelding for 2018 fremgår det at det har vært store personellmessige rokeringer ved enheten. Dette har blant annet omhandlet flere nyansatte, permisjon for enhetsleder, konstituering av midlertidig leder og en ansatt i vikariat. Sykefraværet har ligget lavt med 2,14 %.

²⁷ <https://www.ks.no/globalassets/fagomrader/forskning-og-utvikling/nyhetssaker/status-og-rad-for-etikkarbeid-i-kommunesektoren.pdf>

Videre fremgår det at det har vært perioder med underbemanning og opplæring som har ført til at enheten har hatt kapasitetsproblemer i forhold til primær oppgaver. Kapasiteten har imidlertid tatt seg betydelig opp i løpet av siste halvdel av 2018 som følge av god opplæring og at nyansatte har jobbet seg inn i gode rutiner.

Enheten jobber etter et kontinuerlig forbedringsprinsippet som har vært på dagsorden gjennom hele året. Det er igangsatt flere forbedringstiltak, og det er stadig fokus på å finne nye områder som kan forbedres.

En viktig oppgave for enheten er gjennomføring av tilsyn. Et av målene for enheten i 2018 var å prioritere/løfte arbeidet med tilsyn og ulovligheter. Det fremgår av enhetens årsmelding at enheten har et økt fokus på å følge opp tilsyn og ulovligheter. Det er gjennomført befaringer i forbindelse med bekymringsmeldinger av mulige ulovligheter. Eventuelle ulovligheter blir så fulgt opp og en rekke saker blir avsluttet raskt. Tilsynsstrategien er revidert og det er utarbeidet en rapporteringsliste med antall gjennomførte tilsyn for 2018.

I tertialrapport (2) 2019 fremgår det at arbeidet med matrikkelføring av i B-delen er med virkning fra 1. januar 2019 er overført til oppmålingsenheten. Arbeidet er estimert til ca. 0,5 årsverk, som finansieres av byggesaksenheten. Sykefraværet har økt til 7,7 %. Enheten har en økonomisk situasjon nær balanse og synes å ligge i samsvar med selvkostprinsippet. Enheten jobber med kontinuerlig forbedring av saksprosesser og drift i enheten. I tillegg utvikles internkontrollsystemet. Enhetsleder har sagt opp sin stilling på grunn av overgang til ny stilling.

Spørreundersøkelse

Målt opp mot overholdelse av lover og bestemmelser, økonomi, produktivitet, måloppnåelse og oppfølging av politiske vedtak er det i spørreundersøkelsen 22 % av respondentene som mener at det i stor grad foreligger en risiko innenfor tjenesteområdet, mens 14 % av respondentene mener det i veldig stor grad foreligger en risiko. Byggesaksenheten er rangert høyt (delt 3. plass) basert på resultater fra spørsmål om hvilket tjenesteområde respondentene mener det bør gjennomføres forvaltningsrevisjon neste 4 år.

BYGG- OG EIENDOMSTJENESTEN

KOSTRA

Grimstad kommune har netto driftsutgifter til forvaltning av eiendom per innbygger nokså tilsvarende de komparative gruppene, og lik gjennomsnittet for KG13. Netto driftsutgifter til eiendomsforvaltning i prosent av totale netto driftsutgifter, har de siste 3 årene ligget på henholdsvis 8,3 %, 7,7 % og 6,8 %. Dette er relativt tilsvarende Tvedestrand kommune, men noe under de resterende kommunene i sammenligningsgrunnlaget. Det er også under snittet for kommunene i KG13 på 8,8 %, samt lands- og fylkesgjennomsnittet på hhv 9 % og 8,4 % for 2019.

Kommunens styringsdokumenter

Bygg - og eiendomstjenesten har ansvar for å ivareta forvaltning, drift, vedlikehold, utvikling, og utbygging av kommunens bygninger og eiendommer.

I årsmelding 2018 forklares merforbruket på kr 5,7 mill. innen bygg- og eiendomstjenesten med lønnskostnader utover budsjett og økte energipriser. Sykefraværet var på 8,63 %.

Bygg- og eiendomstjenesten jobber for å nå målene knyttet til kommunestyrevedtak på investeringer, og samarbeider med øvrige sektorer på nye investeringer. Enheten håndterer, ifølge egen årsmelding for enheten i 2018, investeringene på en forsvarlig og god måte. Av utfordringer peker bygg- og eiendomstjenesten på «*tomgangsleie*» i forbindelse med omlegging i helsesektoren. Utbygging jobber kontinuerlig med oppfølging av vedtatte investeringer.

I tertialrapport (2) 2019 er det per august et merforbruk på kr 14 mill. knyttet til andre driftsutgifter. Dette er forklart med justeringsfeil internt i budsjettet til utbyggingsavdelingen. Når det kommer til ovennevnte «*tomgangsleie*» så utgjør denne ved rapportering i 2019 kr 1 mill. Enhetens vurderinger i tertialrapportering er at man har et stort engasjement hos de ansatte knyttet til innføring av kontinuerlige forbedringer. Det fremgår av rapporteringen at det har kommet inn mange forslag til forbedringer. Av rapporteringen fremgår det også at det er en del utfordringer knyttet til bygningsmasse som trenger ombygginger/tilpasninger til den tjenesteproduksjon som til enhver tid som er der, og utføres etter dagens krav og standard.

Bygg- og eiendomstjenesten har utarbeidet eiendomsstrategi og vedlikeholdsstrategi for Grimstad kommune.

Spørreundersøkelse

Målt opp mot overholdelse av lover og bestemmelser, økonomi, produktivitet, måloppnåelse og oppfølging av politiske vedtak er det i spørreundersøkelsen 24 % av respondentene som mener at det i stor grad foreligger en risiko innenfor tjenesteområdet, mens 12 % av respondentene mener det i veldig stor grad foreligger en risiko. Eiendom og investering er rangert høyest basert på resultater i forhold til spørsmålet om hvilket tjenesteområde respondentene mener det bør gjennomføres forvaltningsrevisjon neste 4 år.

KOMMUNALTEKNISKE TJENESTER

KOSTRA

Når det gjelder driftsutgifter per innbygger tilknyttet vannforsyning i kr., har Grimstad hatt en jevn økning de siste årene fra 770 kr. i 2017 til 947 kr. i 2019. Grimstad ligger noe høyere enn Arendal i utgifter, men betraktelig lavere enn både Lillesand og Tvedestrand, og noe under fylkes- og landsgjennomsnittet. Det samme gjelder for både gebyrgrunnlag og gebyrinntekter per tilknyttede innbygger for vannforsyning, hvor Grimstad og Arendal har tilsvarende gebyrer, mens Tvedestrand og Lillesand, samt fylkes- og landsgjennomsnitt ligger opp mot det dobbelte av Grimstad.

Når det gjelder avløp, viser KOSTRA at Grimstad har et årsgebyr for avløpstjenesten, som er lavere enn alle de sammenlignbare kommunene, KG13 og fylkes- og landsgjennomsnittet. (hhv. kr. 2707 ekskl. mva). Grimstad kommune ligger også betraktelig lavere enn komparative kommuner på gebyrinntekter per tilknyttede innbygger på avløp, med et beløp på kr 1288 i 2019, mot for eksempel Arendals beløp på kr 2375 for samme år.

Når det gjelder avfall og renovasjon viser KOSTRA at Grimstad ligger ganske tilsvarende både Lillesand og Arendal på årsgebyr for avfallstjenesten, men de ligger alle godt over både KG13, fylkes- og landsgjennomsnittet. KOSTRA viser videre at mengde husholdningsavfall per årsinnbygger er relativt likt i Grimstad og Arendal, med henholdsvis 456 kg og 450 kg. Grimstad kommune har i likhet med Arendal hatt en reduksjon i kg husholdningsavfall på rundt 2 % i perioden fra 2017 til 2019.

Kommunens styringsdokumenter

Sett under ett har enheten et marginalt mindreforbruk for 2018. Enheten har i 2018 hatt et sykefravær på 4,45 %.

Det fremgår av enhetens årsmelding 2018 at man jobber med kontinuerlige forbedringer og at det har kommet inn en rekke forslag til forbedringer. I enhetens mål for budsjett 2018 fremgår det at man på to områder ikke har nådd målene for henholdsvis implementering av driftsprogram og «klargjøre arbeidsfordeling i samferdselsavdelingen og grenseoppgang mot bydrift»

Vann og avløp er tjenester organisert under kommunaltekniske tjenester, men basert på prinsipp om selvkost.²⁸ På dette området fremgår det at det har vært et merforbruk på kr 2,7 mill. Av årsmelding for disse tjenestene fremgår det at kapasiteten på renseanlegget på Groos er sprengt og det må jobbes med avvanning av slam også i helgene. For tjenesteområdet fremgår det fra enhetens årsmelding 2018 at målsetting om utarbeidelse av hovedplan for avløp i 2018 ikke er nådd, som følge av uavklart plassering for renseanlegg.

Revisjonen har gjennomført en undersøkelse knyttet til lysmaster på Levermyr stadion. Det var deler av gjennomgangen som viser at det er utfordringer i enheten knyttet til ressursdisposisjoner og styringssystemer knyttet til prosjekter. Det er ikke knyttet noen formelle krav til oppfølging av rapporten, men basert på gjennomgangen ser vi noen vedvarende risikoer. Disse må ses i sammenheng med investeringer.

Spørreundersøkelse

Målt opp mot overholdelse av lover og bestemmelser, økonomi, produktivitet, måloppnåelse og oppfølging av politiske vedtak er det i spørreundersøkelsen 8 % av respondentene som mener at det i stor grad foreligger en risiko innenfor tjenesteområdet, mens 4 % av respondentene mener det i veldig stor grad foreligger en risiko. Samlet sett er tjenesteområdet i spørreundersøkelsen lavt rangert innenfor sektoren og kommunen for øvrig.

OPPMÅLINGSENHETEN

Kommunens styringsdokumenter

Oppmålingsenheten var i 2018 preget av omstilling og oppbygging av ny enhet, noe som også har påvirket driften.²⁹ Fra begynnelsen av 2018 var kun enhetsleder på plass, mens de siste ansatte var på plass i september 2018. Enheten hadde i 2018 et merforbruk på kr 1,2 mill. Det har ikke blitt registrert sykefravær for 2018.

Som tidligere omtalt overtok enheten ansvar for føring av matrikkel på bygg og bygningsinformasjon (b-delen) fra byggesaksenheten, noe som tilsvarer et halvt årsverk. Det fremgår at det er mye mangler i b-delen som bør rettes og føres.³⁰

I likhet med Arendal og Froland har man hatt et fall i inntekter innen sitt virksomhetsområde.³¹ Man ser ikke noen åpenbare forklaringer på dette, men det pekes på at det kan være markedsendringer fra

²⁸ <https://www.grimstad.kommune.no/politikk-og-organisasjon/organisasjonen/samfunns-og-miljosektoren/kommunaltekniske-tjenester.11608.aspx>

²⁹ Enhetenes årsmelding 2018, oppmålingsenheten

³⁰ Ibid

³¹ Ibid

eneboliger til boliger med flere boenheter. Dette vil ha betydning for inntektene på oppmålingsenheten.

PLAN-, MILJØ- OG LANDBRUKSENHETEN

KOSTRA

I omfang viser *KOSTRA* at Grimstad har vedtatt 6 reguleringsplaner i 2019, mot hhv. 11 og 7 i årene før. Sett i sammenheng med Arendal, Lillesand og Tvedestrand er det også i de kommunene noen svingninger fra år til år, mens omfang totalt samsvarer omtrentlig med kommunestørrelse.

Kommunens styringsdokumenter

2018 har vært preget av svært høy aktivitet for enheten. Dette forklares i enhetens årsmelding 2018 med at det har gått mye tid og ressurser til overordnede planer, temaplaner samt oppfølging og bidrag inn mot interkommunale plansamarbeid (E-18). Det er også stort trykk på ordinære planoppgaver (private planforslag). Enheten hadde i 2018 et mindreforbruk på kr 2,3 mill. Sykefraværet var på 4,29 %.

Enheten har gått med noe merforbruk knyttet til lønnskostnader og dette forklares med at byplanleggerstillingen er overført til enheten uten at det fulgte med lønnsmidler. Mindreforbruket på enheten totalt sett knytter seg til reduksjon i kjøp av varer og tjenester. Enheten har i 2018 hatt større inntekter enn budsjettet, noe som skyldes stor aktivitet og behandling av enkelte planer med stort areal som igjen har generert høye inntekter.

Når det kommer til det omtalte presset på enheten forsterkes dette også i tertialrapportering (2) 2019 hvor det presiseres at enheten er under press. Dette begrunnes med at det på planavdelingen står en vakant stilling som arealplanlegger. Denne skal stå vakant ut året som følge av merkostnad sektoren/kommunen har hatt til strømutgifter i 2019. Resultatet har vært at behandlings- og responstid på henvendelser har økt noe.

I årsmelding for enheten er det beskrevet flere budsjettmessige mål. 3 av de 8 budsjettmessige målene er i liten eller ingen grad nådd. Angående mål om klima-evaluering – «*har vi lyktes i å ivareta klimahensyn i all planlegging*», fremkommer det at det ikke er gjennomført eller påbegynt klima-evaluering. Når det gjelder mål om å ha planforslag for kommunedelplan Grimstadsentrum til høring fremgår det at man hadde oppstart på dette arbeidet juni 2018, men at fremdrift foreløpig er nedprioritert som følge av planarbeidet med E-18. Mål om kontinuerlig forbedring er ikke startet opp på enheten.

Samtale med kommunedirektør og lederteamet

I samtale med rådmannen i Grimstad handlet mye av samtalen om byggesaksenheten, oppmålingsenheten og generell prosjektstyring. Når det gjelder byggesaksenheten så redegjorde revisjonen for vår vurdering omkring den oppfølgingen som har vært knyttet til forvaltningsrevisjonen og oppfølgingen av denne. Det er fra rådmannens side forståelse for denne bekymringen, men at man over tid har hatt personellmessige utfordringer som har vært krevende på flere områder. Rådmannen gjør oppmerksom på at det nå er på vei inn en ny enhetsleder for byggesaksenheten og at flere ansatte har hatt behov for noe tid for å komme på et tilfredsstillende nivå når det kommer til kompetanse.

Når det gjelder prosjektstyring så ser rådmannen at det foreligger en risiko på dette området, men at man er i gang med organisasjonsmessige tilpasninger som skal bidra til bedre prosjektstyring gjennom god prosjektledelse og tilfredsstillende styringssystemer som kan støtte opp om dette arbeidet. Dette er også noe kommunalsjef var opptatt av i samtale med revisjonen. Kommunalsjef pekte blant annet på at det skulle gjennomføres enkelte tilpasninger som i skulle bidra til at man fikk et større kompetansemiljø, men samtidig er man gått i en retning hvor man ikke kan ha all kompetanse selv og således må basere seg på en del innleie/konsulenttjenester. Det ble også pekt på at det var ønskelig med mer tilgjengelig støtte blant annet på økonomisiden.

I samtale med kommunalsjef gikk revisjonen gjennom sektorens ulike tjenesteområder og det ble da diskutert omkring blant annet selvkost vann og avløp hvor man i liten grad ser noen risiko fra sektorens side. Det ble gjort oppmerksom på fra kommunalsjef om at Grimstad nasjonalt ligger høyt oppe når det gjelder vannkvalitet. Når det gjelder feiertjenester så er det også selvkostprinsipp uten at man ser noen stor risiko omkring dette, men gjør oppmerksom på at det er innført nytt system med digitalt varsel. Feieravgiften er satt opp noe.. Når det gjelder brann og beredskap gjør kommunalsjef oppmerksom på at det nylig er gjennomført tilsyn uten avvik.

5.1 RISIKOVURDERING SAMFUNN- OG MILJØSEKTOREN

Basert på våre vurderinger er det for sektoren varierende risiko knyttet til de ulike enhetene, basert på den informasjon vi har hatt tilgang på. Selv om sannsynligheten ved enkelte enheter kan være noe lavere enn andre, vil konsekvensene kunne være høye.

Svikt innen **brann- og feiertjenesten** er etter vår vurdering moderat på bakgrunn av nylig tilsyn og den informasjon som er oss forelagt gjennom intervjuer og dokumentasjon. Selv om vi vurderer sannsynligheten noe lavere innen sektoren vil konsekvensen av uønskede hendelser være høy.

Risikovurdering brann- og feiertjenesten:

Sannsynlighet	Konsekvens				
		Ubetydelig	Lav	Moderat	Alvorlig
	Meget liten				
	Liten				Feiertjenesten
	Moderat				
	Stor				
	Svært stor				

Etter revisjonens vurdering ligger **byggesaksbehandling** høyt når det gjelder risiko. Risikoen anses som høyest knyttet til saksbehandling og internkontroll. Dette begrunner vi med at det over tid har vist seg vanskelig å følge opp de anbefalinger som tidligere er gitt i forbindelse med forvaltningsrevisjon. Det er også enkelte indikatorer ved saksbehandlingen med 12 ukers frist som viser at Grimstad har en langt høyere saksbehandlingstid enn hva sammenligningsgrunnlaget har. Vi registrerer også at det over tid har vært hyppige utskiftninger av ansatte og ledere. Det legges også vekt på at det gjennom spørreundersøkelse er gitt signaler om at byggesaksenheten bør løftes opp for forvaltningsrevisjon. Sett i lys av nasjonale risikovurderinger omkring tjenesteområdet velger vi også legge til risiko knyttet til etiske forhold.

Risikovurderinger byggesaksenheten:

Sannsynlighet	Konsekvens				
		Ubetydelig	Lav	Moderat	Alvorlig
	Meget liten				
	Liten				
	Moderat				Etiske retningslinjer
	Stor				Saksbehandling og internkontroll
	Svært stor				

Bygg- og eiendomstjenesten har etter revisjonens vurdering en lav risiko knyttet til seg med den begrunnelse at det ikke er noen spesielle indikatorer som gir utslag hverken når det kommer til økonomi eller de data enheten fremlegger i den dokumentasjon som er gjennomgått. Konsekvensene ved svikt i enheten vil imidlertid ha store konsekvenser når det kommer til drift og effektivitetshensyn. På bakgrunn av at Bygg- og eiendomstjenesten kommer høyest opp som ønskelig for forvaltningsrevisjon neste fire år løftes risikovurderingen noe.

Risikovurdering bygg- og eiendomstjenesten:

Sannsynlighet	Konsekvens				
		Ubetydelig	Lav	Moderat	Alvorlig
	Meget liten				
	Liten				
	Moderat				Økonomistyring, organisering og internkontroll
	Stor				
	Svært stor				

Kommunaltekniske tjenester har basert på gjennomgang av dokumentasjon få indikatorer ved seg som skal tilsi en høy risiko. Det er imidlertid enkelte forhold ved enheten sett i sammenheng med prosjekter som kan danne grunnlag for økonomisk risiko. Dette baserer vi på de data vi tidligere har forelagt kontrollutvalget i forbindelse med undersøkelse knyttet til lysmaster på Levermyr stadion.

Risikovurderinger kommunaltekniske tjenester:

Sannsynlighet	Konsekvens				
		Ubetydelig	Lav	Moderat	Alvorlig
	Meget liten				
	Liten				
	Moderat			Årsgebyr avløp	Økonomistyring
	Stor			Renseanlegg	Prosjektstyring
	Svært stor				

Oppmålingsenheten har i utgangspunktet eksistert i svært kort tid og har få indikatorer ved seg som danner grunnlag for at det skal foreligge noen høy grad av risiko. Det er imidlertid flere faktorer, satt i sammenheng, som kan peke på en økonomisk risiko sett i lys av merforbruk og fallende inntekter.

Risikovurdering oppmålingsenheten:

Konsekvens

Sannsynlighet		Ubetydelig	Lav	Moderat	Alvorlig	Svært alvorlig
	Meget liten					
	Liten					
	Moderat			Økonomistyring		
	Stor					
	Svært stor					

Plan-, miljø- og landbruksenheten har selv vist til forholdsmessig store risikoer i sin årsmelding blant annet med at man ikke har kommet i gang med arbeid knyttet til måloppnåelse og kombinasjonen av høyt arbeidspress og manglende fokus på kontinuerlige forbedringer.

Risikovurdering plan-, miljø- og landbruksenheten:

Sannsynlighet	Konsekvens					
		Ubetydelig	Lav	Moderat	Alvorlig	Svært alvorlig
	Meget liten					
	Liten					
	Moderat					
	Stor			Internkontroll		
	Svært stor			Måloppnåelse		

6. SEKTOROVERGRIPENDE RISIKOOMRÅDER

Grimstad kommune har flere risikoområder som ikke nødvendigvis knytter seg til én sektor eller tjeneste, men som knyttes mot støttetjenester eller på tvers av kommunens sektorer og tjenester. Vi har valgt å se nærmere på noen av disse som kan anses å ha en viss grad av risiko knyttet til seg.

Budsjettering og økonomistyring

Budsjettering og økonomistyring ble gjennomgått i form av forvaltningsrevisjon i forrige valgperiode, men isolert mot sektor for helse og omsorg. Når det kommer til budsjettering så ble dette imidlertid på flere områder gjennomgått med et sektorovergripende perspektiv.

Forrige kontrollutvalg kom, i forbindelse med innspill til fokusområder til forvaltningsrevisjon for neste valgperiode, med forslag om å se nærmere på budsjettering og økonomistyring.

Den oppfølging som er gjort fra administrasjonens side knyttet til forvaltningsrevisjon på området har vært presentert for kontrollutvalget i flere møter. Basert på de orienteringer som er gitt er det flere forhold vi fremdeles ser et potensiale for risiko omkring. Det er først og fremst noe varierende hvordan budsjettprosessen organiseres fra år til år. Blant annet har det vært noe frem og tilbake knyttet til i hvilken grad man budsjetterer nedenfra og opp, beregning av kostnader knyttet til personell og bruk av rammetildeling. Videre er det også spørsmål om i hvilken grad man kan anse at rammene som gis er realistiske sett i lys av de økonomiske resultatene som presenteres rundt om på enhetene, primært innen helse og omsorg.

Revisjonens tilnærming til en økt kontroll over økonomistyringen har vært primært fokusert på to forhold; internkontroll og årsverksstyring. Sistnevnte i lys av at det er basert på årsverk kommunestyret gir tildelinger og således hvordan oppfølgingen av politiske vedtak kan kontrolleres.

Vår vurdering er at Grimstad kommune gjennom de orienteringer som er gitt så langt ikke kan gi tilfredsstillende svar på hvordan forsvarlig forvaltning av årsverksstyringen utøves og i hvilken grad dette er etterprøvbart. Vi ser derfor fremdeles en høy risiko knyttet først og fremst til økonomistyring.

I samtale med rådmannen er hun helt tydelig på at det jobbes systematisk for å følge opp budsjett- og økonomistyring på alle nivåer av organisasjonen. Det pekes på at man i større grad lykkes med å støtte organisasjonen med økonomer, noe som begrunnes med at man nå er styrket bemanningsmessig på økonomiområdet. Rådmannen peker på at det er rammene som er styrende for enhetene, men at det foreligger forventning om at man på sektor og enhet har kontroll på årsverk og årsverksforbruk. Det følger av eierskapet den enkelte enhetsleder har til egen økonomi. 15. april 2020 skal det ifølge rådmannen foreligge en helhetlig årsverksoversikt.

Rådmannen peker også på det faktum at det er stor rotasjon av ledere og at det i hennes lederteam er hun som har vært lengst i kommunen. Det å skape en helhetlig forståelse for økonomistyring i konkurranse med hensyn til fag kan til tider være krevende, men viktig. Samtidig står man i en situasjon hvor det raskt utvikles digitale verktøy for både rapportering og kontroll.

I spørreundersøkelsen ble det stilt spørsmål om sektorovergripende forhold som målt opp mot overholdelse av lover, bestemmelser og politiske vedtak, har risiko knyttet til seg. Budsjett og økonomistyring ble rangert nest høyest. På spørsmål om konkretisering av sektorer der man mener risikoen er høyest, er det gjennomgående prosjektstyring og helse og omsorg som fremheves.

Offentlige anskaffelser

I kjølvannet av det som ble omtalt som innkjøpssaken iverksatte rådmannen det som ble omtalt som «Handlingsplan for oppfølging av innkjøpssaken». Planen var ment å oppfylle kommunestyrets vedtak PS 17/13.

Deler av handlingsplanen ble fulgt opp gjennom forvaltningsrevisjon ytring- og varslingsklima blant ledere og ansatte i Grimstad kommune. Det som handler konkret om det innkjøpsfaglige ble diskutert av kontrollutvalget i forrige periode. Det har vært kontinuerlig oppfølging med tilhørende orienteringer gjennom nær sagt hele forrige valgperiode.

Fra tid til annen dukker det opp saker som viser at det foreligger indikasjoner på svakheter både med hensyn til enkeltanskaffelser så vel som overholdelse av rammeavtaler.

Selv om kommunen ved flere anledninger har orientert kontrollutvalget om både rutiner og øvrige tiltak så fremstår forvaltningsområdet preget av høy risiko. Det er nødvendigvis ikke rutiner og sektorovergripende tiltak det er noe i veien med, men i større grad risiko omkring implementering, kultur og etterlevelse. Dette må for øvrig ses i tett sammenheng med internkontroll. En kontroll knyttet til innkjøpsområdet kan organiseres både gjennom forvaltningsrevisjon så vel som en forenklet etterlevelsekontroll. Etterlevelsekontrollen vil kunne gi svar på i hvilken grad lovens krav etterleves.

I spørreundersøkelsen ble det stilt spørsmål om sektorovergripende forhold som målt opp mot overholdelse av lover, bestemmelser og politiske vedtak, knytter seg risiko til. Offentlige anskaffelser ble rangert høyest. På spørsmål om konkretisering av sektorer der man mener risikoen er høyest, er det ingen som peker på noen spesielle sektorer eller tjenesteområder.

Ytring og varsling

Vi gjennomførte i 2017 en forvaltningsrevisjon knyttet til varslings- og ytringsklima blant ledere og ansatte i Grimstad kommune. Funnene viste at det var flere områder hvor kommunen hadde rom for forbedringer både når det kom til arbeidet med en tilfredsstillende ytringskultur så vel som gode rammer for arbeidet med en sunn varslingsskilt. Anbefalinger gitt av revisjonen har vært under oppfølging i flere år og siste vedtak i denne oppfølgingen er fra kontrollutvalgets møte den 20. juni 2019 hvor man ifølge vedtaket «tar rådmannens og hovedverneombudets redegjørelser til orientering og avslutter hermed den løpende oppfølging for utvalgets del».

Kontrollutvalget i Grimstad har fremdeles enkeltsaker knyttet til varsling som en del av utvalgets sakskart. Det er således relevant å trekke inn ytring og varsling som en del av risiko- og vesentlighetsanalysen. Kommunestyret i Grimstad vedtok for øvrig den 4. februar 2020 å etablere et eksternt varslingsorgan (PS 20/5).

Om det vil foreligge en vedvarende risiko, vil ha en tett sammenheng med de resultater man oppnår, gjennom den oppfølging administrasjonen har iverksatt.

I spørreundersøkelsen ble det stilt spørsmål om sektorovergripende forhold som målt opp mot overholdelse av lover, bestemmelser og politiske vedtak, knytter seg risiko til. Varsling og etiske retningslinjer ble rangert femte høyest.

Internkontroll

Internkontroll har på lik linje med flere andre sektorovergripende forhold blitt fulgt opp tett gjennom hele forrige valgperiode. Det som har preget arbeidet med internkontroll har etter revisjonens oppfatning vært godt dokumentert, men i mindre grad opplevd å være implementert på

organisasjonens ulike nivåer. Dette ble for øvrig bekreftet gjennom vår forvaltningsrevisjon knyttet til budsjettering og økonomistyring i helse og omsorg. Vår anbefaling var at; «Grimstad kommune umiddelbart iverksetter implementering av dokumentasjon og rutiner som kan danne rammer for kommunens beskrivelser av internkontroll, fullmakter, ansvar og myndighet»

Det er vår erfaring at det er ulike tilnærminger til internkontroll basert på individforhold. Tidligere var det en helhetstanke omkring internkontroll basert på COSO sitt rammeverk for internkontroll. I forbindelse med nytilsatt organisasjonssjefs presentasjon av det videre arbeidet med internkontroll i kontrollutvalgets møte den 17. oktober 2019, ble det presentert en noe annerledes tilnærming til internkontroll hvor man dreier fokus mot en ISO-standard (ISO9001:2015) som i større grad handler om egenrevisjon. Kontrollutvalgets vedtak knyttet til denne saken var; *«kontrollutvalget tar orienteringen til etterretning og konstaterer at ambisjonen er at hovedpunktene i et internkontroll-/kvalitetssystem ihht ISO 9001:2015 legges til grunn og at systemet skal være implementert og i funksjon i løpet av 2020. Rådmannen anmodes om å gi skriftlig tilbakemelding til KU om resultatet av implementeringen og systemets funksjon innen oktober 2020. Videre ønsker kontrollutvalget å bli holdt underrettet om implementeringen av det nye felles kvalitetssystemet som etableres blant kommunene innen IKT Agder samarbeidet etter hvert som det realiseres».*

I samtale med rådmannen var internkontroll et sentralt tema. Det er for både revisjonen og rådmann åpenbart at Grimstad kommune over tid har hatt tilfredsstillende dokumentasjon på et overordnet nivå, men at det har vært en utfordring med implementering og det å skape forståelse for internkontroll på alle nivåer i organisasjonen. Rådmann bekrefter det som oppleves som et nytt perspektiv på internkontroll og er tydelig på at organisasjonen har ulik risiko som må håndteres gjennom god internkontroll.

I spørreundersøkelsen ble det stilt spørsmål om sektorovergripende forhold som målt opp mot overholdelse av lover, bestemmelser og politiske vedtak, knytter seg risiko til. Internkontroll ble rangert som tredje høyeste risiko.

Personvern

Vedrørende personvern og Grimstad kommunes implementering av krav etter GDPR – ny personvernforordning, så er dette ifølge samtaler med flere av kommunalsjefene et viktig fokusområde i kommunens sektorer. Kommunen har fokus på å sikre trygg forvaltning av personopplysninger på alle nivåer av organisasjonen.

Kommunen har et lovkrav om et personvernombud, og dette er ivaretatt gjennom eget personvernombud. Kommunen har på sine hjemmesider presentert både personvernerklæring og kontaktinformasjon til personvernombudet.

I spørreundersøkelsen ble det stilt spørsmål om sektorovergripende forhold som målt opp mot overholdelse av lover, bestemmelser og politiske vedtak, knytter seg risiko til. Personvern/GDPR ble rangert som sjette høyeste risiko.

Prosjektstyring

Gjennom tidligere omtalte revisjonsrapport knyttet til lysmaster på Levermyr stadion har vi pekt på flere svakheter og risikoområder knyttet til kommunens prosjektstyring. I og med at rapporten ble håndtert som en undersøkelse og ikke en forvaltningsrevisjon er det ikke knyttet noen oppfølging til rapporten. Det er imidlertid flere læringspunkter ved rapporten som også kontrollutvalget formidlet i sin innstilling til kommunestyret:

«Kommunestyret tar rapporten til orientering og ber rådmannen merke seg:

- kommunen selv tar eierskap og vurderer kostnadsoverslag fra eksterne rådgivere
- det må unngås parallelle løp og at man må ha nødvendige tillatelser på plass før anbud utlyses
- sikre at sektorene har tilgang på nødvendig kompetanse ved uenigheter mellom kommunen og leverandør om krav og forpliktelser i avtaler
- Innkjøpsreglementet skal følges i slike prosjekter også.

Tilleggsforslag til vedtak fremmet av Eriksen (H): Kontrollutvalget vil gjøre kommunestyret i Grimstad oppmerksom på følgende utdrag fra revisjonsrapporten: Revisjonen har gjennomgått møtereferater og korrespondanse mellom Grimstad kommune, Rambøll og Nettpartner i perioden mai-juni 2019. Denne dokumentasjonen viser at det foreligger flere andre økonomiske avtaler og forutsetninger enn det som fremgår av kostnadsoverslaget som ble forelagt kommunestyret i sak 19/89 17.06.2019. Revisjonen stiller derfor spørsmålsteget ved om kommunestyret har blitt forelagt en tilstrekkelig opplyst sak».

Prosjektstyring må ses i sammenheng med vår drøfting av risiko knyttet til samfunn- og miljøsektoren.

I spørreundersøkelsen ble det stilt spørsmål om sektorovergrepene forhold som målt opp mot overholdelse av lover, bestemmelser og politiske vedtak, knytter seg risiko til. Prosjektstyring ble rangert som fjerde høyeste risiko.

Oppfølging av tidligere forvaltningsrevisjoner

Et av innspillene fra forrige kontrollutvalg knyttet til forvaltningsrevisjon for neste periode var en oppfølging av tidligere forvaltningsrevisjoner.

Forrige valgperiode var preget av en rekke ulike forhold som til en viss grad overlappet hverandre på flere områder. Administrasjonens oppfølging av de forskjellige revisjonsrapportene bar også preg av dette. Eksempelvis har oppfølging av forvaltningsrevisjon byggesaksforvaltning pågått i 4 år og for revisjonen fremstår det noe usikkert om enheten er i mål med de forventninger som ligger til grunn for oppfølgingen.

For at man fullt ut skal nå det potensiale som ligger i en forvaltningsrevisjon må kontrollutvalgets vedtak om oppfølging være oppnådd for at forvaltningsrevisjonen skal ha noen hensikt. Det at kontrollutvalget foreslår en slik form for forvaltningsrevisjon vitner om at man ikke kan se at det foreligger en oppfølging i tråd med et slikt prinsipp.

Vi har valgt å ikke gjøre noen risikovurderinger omkring dette da vi ser det som et konkret valg man ønsker å følge opp som del av plan for forvaltningsrevisjon i innværende periode, eller ikke.

6.1. RISIKOVURDERING SEKTOROVERGRIPENDE RISIKOOMRÅDER

Budsjettering og økonomistyring fremstår som en risiko på bakgrunn av den oppfølging som har vært i forhold til tidligere forvaltningsrevisjon. Samtidig er det vår oppfatning at så lenge kommunestyret tildeler etter årsverk må det foreligge en form for styring hvor tilstrekkelig oversikt over årsverk er en forutsetning.

Offentlige anskaffelser har etter revisjonens vurdering en høy risiko knyttet til seg ettersom kommunen har et svært komplekst regelverk å forholde seg til, som skal etterleves av flere ledd i organisasjonen. Offentlige anskaffelser fremheves som en risiko i flere sammenhenger og basert på den oppmerksomhet de ulike sakene har hatt i Grimstad kommune kan det sies å ha svært negative omdømmemessige konsekvenser for kommunen så vel som alvorligheten i lovmessige brudd. Vi opplever at Grimstad kommune har et høyt fokus på gode rammer for anskaffelsesprosessene, men at det i flere tilfeller har vist seg å være svakheter med forståelse for utførelses og overholdelse av eksempelvis rammeavtaler.

Risikovurdering offentlige anskaffelser:

Sannsynlighet	Konsekvens				
		Ubetydelig	Lav	Moderat	Alvorlig
	Meget liten				
	Liten				
	Moderat				
	Stor				Implementering av rutiner
	Svært stor				Kompetanse

Internkontroll på et sektorovergripende nivå har vist seg å være utfordrende å skape en felles forståelse omkring og sikre tilstrekkelig implementering av. Det er også forhold ved innretning som gjør at vi ser en økende risiko da det på nytt skal etableres en innretning før man kan starte implementering. Dette begrunner vi med den endring som dreier fra COSO mot ISO. Vi har ingen mening omkring hva som er best for Grimstad kommune, men ser at dette vil kreve mer tid og en viktig mekanisme knyttet til øvrige risikoområder vil ta mer tid. Internkontroll må ses noe frem i tid da kontrollutvalget har vedtatt å få ny orientering om arbeidet med internkontroll i august 2020. En kontroll knyttet til hvorvidt internkontroll er implementert kan kombineres med øvrige momenter eksempelvis på sektor- eller enhetsnivå. Når det gjelder etablering av sektorovergripende rutiner har vi gjennom nylige orienteringer til kontrollutvalget en oppfatning av at det jobbes målrettet mot dette.

Risikovurdering internkontroll:

Sannsynlighet	Konsekvens				
		Ubetydelig	Lav	Moderat	Alvorlig
	Meget liten				
	Liten				
	Moderat				Sektorovergripende rutiner
	Stor				Implementering
	Svært stor				

Varsling vil ha en høy grad av konsekvens hvis det forekommer avvik. Det er derfor viktig at kommunen etablerer gode systemer og retningslinjer. For å lykkes med dette må man ha et gjennomgående fokus på etiske retningslinjer, et sunt ytringsklima for organisasjonens medarbeidere hvor man føler det er trygt å si ifra om kritikkverdige forhold og gode rutiner for å håndtere varselet. er områder av vesentlig betydning dersom det forekommer avvik. Nylig gjennomført

forvaltningsrevisjon knyttet til dette innebærer at kommunen har jobbet aktivt med å forbedre disse forholdene. Risikoen oppfattes derfor noe mer moderat, mens konsekvens alltid vil være høy.

Risikovurdering varsling:

Sannsynlighet	Konsekvens				
		Ubetydelig	Lav	Moderat	Alvorlig
	Meget liten				
	Liten				
	Moderat				Varslingskultur / varslingshåndtering
	Stor				
	Svært stor				

Det er gjennom ny personvernforordning (GDPR) skjerpede krav til **personvern** og datasikkerhet for kommunene, og kommunens korrekte håndtering av personlig data utgjør i seg selv en stor risiko mtp. omfanget av alle opplysninger som kommunen måtte inneha. Etter revisjonens vurdering er risikoen likevel moderat sett i lys av de tilbakemeldinger som er gitt fra kommunalsjefer og den etablering kommunen har hatt i forhold til personvernombud.

Risikovurdering personvern/GDPR:

Sannsynlighet	Konsekvens				
		Ubetydelig	Lav	Moderat	Alvorlig
	Meget liten				
	Liten				
	Moderat				Personvern / GDPR
	Stor				
	Svært stor				

Når det gjelder **prosjektstyring** mener revisjonen det i Grimstad kommune er høy risiko, da flere kilder gjennom analysen trekker frem utfordringer knyttet til prosjektstyring. Det at man nå gjør enkelte tilpasninger i organisasjonsstrukturen vil på kort sikt også kunne bidra til økt risiko med hensyn til nye ansvars- og myndighetsforhold. Økonomistyring er et forhold som kan trekkes frem som nærliggende risikoområder knyttet til prosjektstyring, mens organisering kan være en underliggende faktor som kan utgjøre en vesentlig forskjell med hensyn til god eller dårlig styring.

Risikovurdering prosjektstyring:

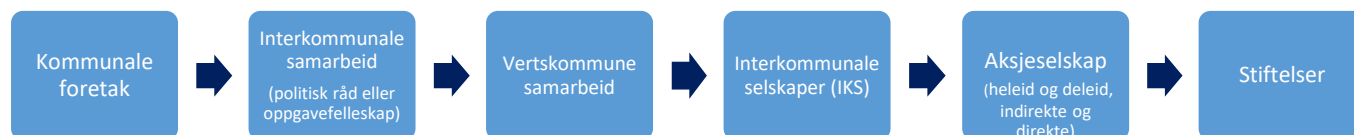
Sannsynlighet	Konsekvens				
		Ubetydelig	Lav	Moderat	Alvorlig
	Meget liten				
	Liten				
	Moderat				
	Stor				Organisering Økonomistyring
	Svært stor				

RISIKO- OG VESENTLIGHETSVURDERING

DEL 2: EIERSKAPSKONTROLL

8. RISIKOVURDERINGER AV KOMMUNENS EIERSKAP

Av kommuneloven fremgår det at kontrollutvalget skal påse at det utføres forvaltningsrevisjon av selskaper kommunen har eierinteresser i samt at det føres kontroll med forvaltningen av kommunens eierinteresser i sine selskaper. Kommunen har et bredt spekter av ulike eierskap, både innenfor ulike interkommunale samarbeid, interkommunale selskaper og aksjeselskaper med ulike eierinteresser. Figuren nedenfor viser ulike organiseringsformer for eierskap kommunen kan ha interesser i, med økende grad av autonomi.

Av de ovennevnte organiseringsformene er det kun aksjeselskaper, interkommunale selskaper og interkommunale samarbeid som er egne rettssubjekter, som omfattes av eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon i selskap. Oppgavefelleskap som ikke er et eget rettssubjekt samt kommunale foretak faller inn under kommunens egen interne organisering, da de inngår i kommunen som rettssubjekt. Stiftelser er heller ikke omfattet, da stiftelser ikke eies av noen og det er dermed heller ingen eierinteresser å føre kontroll med.

Kommunen forvalter store verdier gjennom sine eierandeler i ulike selskap. En utstrakt bruk av fristilt selskapsorganisering kan utgjøre en potensiell risiko for kommunen. Det stilles derfor høye krav til god eierstyring og kontroll fra kommunen. Kommunestyret har det overordnede ansvaret for de deler av kommunens virksomhet som er lagt ut til selskaper, og det er viktig at de innehar en god eierstyring med disse. I forbindelse med eierstyringsansvaret har kommunen utarbeidet et sett med *prinsipper for kommunalt eierskap*, som inneholder krav iht. KS sine prinsipper for god eierstyring. Eksempelvis:

- Utforming av eierstrategier
- Representanter i generalforsamling og representantskap
- Rapporteringsrutiner
- Evaluering og valg av styre
- Habilitet og opplæring
- Krav til likestilling, etiske retningslinjer og miljøbevisst drift

Det ble i 2017 gjennomført en revisjonsrapport knyttet til «Overordnet eierskap og eierstyring» i Grimstad kommune. Det ble funnet forbedringspunkter knyttet til kommunens systematiske revidering av eierskapsmeldingen, oppfølging av kommunens vedtatte eierskapsprinsipper samt planlagte mål med strategier. Grimstad kommune hadde ikke oppdatert sin eierskapsmelding siden 2013, men behandlet revidert eierskapsmelding i 2018.

Risikoen knyttet til et eierskap vil videre basere seg på ulike egenskaper ved det enkelte selskapet. Både organisasjonsform, kommunens eierandel, økonomi, formål og utbytte vil alle være variabler som kan påvirke risikoen med eierskapet og hvor vesentlig risikoen er. Grimstad kommune har eierinteresser i både aksjeselskap og interkommunale selskap samt deltakende ved flere interkommunale samarbeid. Nedenfor vil det redegjøres for kommunens eierinteresser, med risiko- og vesentlighetsvurderinger knyttet til det enkelte eierskapet.

INTERKOMMUNALE SELSKAPER (IKS)

Selskapsnavn	Eierandel	Medeiere	Formål	Risiko- og vesentlighetsvurdering
Aust-Agder museum og arkiv IKS (AAMA IKS)	10 %	Alle kommunene i tidl. Aust-Agder fylke og Agder fylkeskommune	Arkiv og kultur	Selskapet ble stiftet i 2003, og utvidet i 2015. Selskapet skal forvalte, drive og utvikle museums- og arkivfeltet i kommunene i (tidl.) Aust-Agder. Selskapet har over 40 ansatte. Selskapet har et samfunnsmessig ansvar og har et aktivt tjenestetilbud til innbyggere gjennom ulike kulturtilbud. Selskapet består av fire avdelinger fordelt på tre administrative steder. Opptjent egenkapital for selskapet var 149,9 mill. kroner i 2019. Ordfører representerer Grimstad kommune i representantskapet, og kommunens kommunikasjonssjef er styremedlem i selskapet. Det er ikke gjennomført tidligere selskapskontroller ved AAMA IKS. Konklusjon: Stor eierandel ift. øvrige kommuner, mange forutsigbare eiere, samfunnsnyttig formål og kulturtilbud for innbyggere. Styring gjennom eierorgan og styre. Mange ansatte og ikke tidl. gjennomført selskapskontroll, gjør at risikoen totalt anslås til høy-middels.
Agder Renovasjon IKS	30 %	Arendal kommune (62%) og Froland kommune (8 %)	Renovasjon	Selskapet ble stiftet i 2009, og har ansvar for innsamling, mottak og behandling av avfall og slam fra innbyggerne og abonnentene i eierkommunene Arendal, Froland og Grimstad. Selskapet skal løse sine oppgaver på en økonomisk, ressurs- og miljømessig best mulig måte, iht. lover og forskrifter. Selskapet er organisert som et konsern med datterselskaper, med ca. 50 ansatte og en opptjent egenkapital på ca. 78,4 mill. kr. i 2019. I selskapets styre sitter to kommunestyrerepresentanter fra Grimstad, og ordfører med varaordfører som stedfortreder sitter i representantskapet. Det ble gjennomført en selskapskontroll i 2009, med oppfølgende kontroll i 2015. Gjennom spørreundersøkelsen var Agder Renovasjon IKS skissert som selskapet med nest høyest behov for en kontroll den kommende perioden. Konklusjon: Stor eierandel, forutsigbare eiere. Et samfunnsnyttig formål, som leverer viktige tjenester til eierkommunenes innbyggere. Mange ansatte, tidligere kontroller, bevisst styring fra kommunen gjennom styret og eierorgan. Risikoen vurderes til middels.

Konsesjonskraft IKS	0,83 %	Totalt 19 kommuner i Agder og Agder fylkeskommune. Herunder blant annet Froland, Åmli, Arendal, Birkenes kommuner	Kraftsalg	Selskapet ble opprinnelig stiftet i 1984 i Aust-Agder, og utvidet i 2014 med kommuner i Vest-Agder. Selskapet har ansvaret for uttak og omsetning av all konsesjonskraft den enkelte deltakerkommunen disponerer, og har ansvaret for at konsesjonskraften blir omsatt og prissikret iht. den fastsatte risikostrategien for selskapet. Grimstads eierandel er kun 0,83 %, men utgjør i 2020 en utbetaling på 1.47 mill. kr. for kommunen. Totalt utgjør utbetaling til eierkommunene i 2020 ca. 180 mill. kr. Varaordfører representerer kommunen i representantskapet. Det ble gjennomført en selskapskontroll av selskapet i 2019. Konklusjon: Liten eierandel med forutsigbare eiere. Har et samfunnsmessig ansvar, ikke direkte innbyggerrelatert. Liten økonomisk risiko, men stor økonomisk gevinst ift. eierandel. Pga. nylig kontroll anslås risikoen til lav-middels.
IKT-Agder IKS	22,57 %	Agder fylkeskommune, Arendal, Risør, Froland, Tvedestrand, Gjerstad, Vegårshei og Åmli kommuner	IKT-tjeneste	Selskapet ble etablert i 2003 som et interkommunalt samarbeid, og fusjonerte med DDØ til et nytt selskap i 2018. Selskapet ble i 2019 omgjort til et IKS. IKT-Agder skal levere IT-tjenester til sine eiere, samt enkelte andre kunder, herunder bl.a. brukersupport, drift av utstyr, nettverk, system, forvaltning, IKT prosjektledelse og rådgivning. Økonomien beskrives av selskapet som god, med et positivt resultat i 2019 på 3,4 mill. kr. Prisen for eierkommunene er blitt redusert, og aktiviteten er høy både ift. eierkommunene og internt i selskapet. Rådmann i Grimstad kommune sitter som leder for representantskapet. Tidl. selskapskontroll i 2009 med oppfølging i 2015. Gjennom spørreundersøkelsen var IKT Agder IKS skissert som selskapet med høyest behov for en kontroll den kommende perioden. Konklusjon: Stor eierandel ift. øvrige eierkommuner. Et samfunnsmessig ansvar og viktig IKT-leverandør for mange innbyggere/ansatte i eierkommunene. Et selskap i stadig vekst og utvikling, med store endringer de siste årene. Styring med rådmann som leder for eierorganet. Risikoen anslås som middels
Kilden Teater og konserthus for Sørlandet IKS	3 %	Kristiansand kommune (60 %) og Agder fylkeskommune (37 %)	Kultur	Selskapet ble stiftet i 2003, og har til formål å realisere, drive og videreutvikle institusjonen Kilden Teater- og Konserthus for Sørlandet IKS. De skal også eie, utvikle og drive Fjæreheia Amfi i Grimstad samt være en viktig kulturell møteplass. Selskapet oppnådde i 2018 en omsetning i drift på 252,98 mill kr., og selskapet vurderer selv den økonomiske risikoen til lav. Representantskapet består av ordførere fra eierkommunene. Det er ikke gjennomført tidl. selskapskontroll.

				Konklusjon: Et viktig tjenestetilbud til innbyggere, med et samfunnsmessig ansvar. Liten eierandel, og begrenset økonomisk risiko både i selskapet og for kommunen. Styring med ordfører i eierorgan. Risikoen anslås til <i>middels</i>.
Etablerersenteret IKS	27 %	Arendal (57 %), Froland (8 %) og Tvedestrand (8%) kommuner	Næringsutvikling	Selskapet ble stiftet i 2002, og har til formål å arbeide for å fremme nyetablering i kommunene. Etablerersenteret er åpent for enkeltpersoner og mindre nystartede firmaer, og tilbyr veiledning ifbm. nyetablering av egen næringsvirksomhet. Etablerersenteret søker å fungere som en samtalepartner for etablereren med tid, kompetanse og mulighet til å sette seg inn i nyskaperens problemstillinger. Senteret tilbyr videre spesialkompetanse via sitt nettverk av fagpersoner. Selskapet var tidligere eid av Arendal og Froland, men utvidet i 2016 til Grimstad og Tvedestrand. Det har tidligere ikke vært innbetalt egenkapital fra kommunen, men i representantskapet i 2018 ble det vedtatt at Grimstad skal innbetale 27 % (54.000) av EK selskapet i 2019. Grimstads næringssjef er styremedlem i selskapet, og rådmann sitter i representantskapet. Det er ikke tidl. gjennomført selskapskontroll av Etablerersenteret IKS. Konklusjon: Et tjenestetilbud til aktuelle innbyggere. En relativt stor eierandel ift. øvrige eiere, men liten økonomisk risiko. Ikke tidl. gjennomført kontroll gjør at risikoen vurderes til <i>middels</i>.
Vestfold, Telemark og Agder Kontrollutvalgssekretariat IKS (Vetaks)	2,3 %	33 kommuner og 2 fylkeskommuner i Vestfold og Telemark samt Agder	Kontrollutvalgssekretariat	Etablert i 2005 i Telemark, med utvidelse til Agder-kommuner i 2014 og Vestfold i 2020. Vetaks IKS (tidl. Temark) utfører den lovpålagte sekretær- og rådgiverfunksjonen for de 35 deltakerkommunenes kontrollutvalg. Selskapet kan utføre tilsvarende oppgaver for andre bestillere. Selskapet har 8 ansatte fordelt på ulike distriktskontorer nær eierkommunene. Grimstad har én representant i selskapets representantskap. Konklusjon: Liten eierandel med forutsigbare eiere, som driver lovpålagt tjeneste. Utgjør landets største KU-sekretariat. Relativt liten økonomisk risiko. Revisjonen anslår risikoen som <i>middels</i>.
Aust-Agder Revisjon IKS*	14,5 %	Agder FK. Arendal, Grimstad, Risør, Tvedestrand, Birkenes, Froland, Åmli, Gjerstad og Vegårshei	Revisjon	*) Har ikke foretatt en risiko- og vesentlighetsvurdering av oss selv

HELEIDE AKSJESELSKAP

Selskapsnavn	Eierandel	Formål	Risiko- og vesentlighetsvurdering
Grimstad Eiendomsutvikling AS	100 %	Eiendomsutvikling	Selskapet ble etablert i 2013, med formål å omsette, utvikle, drifte og forvalte fast eiendom for Grimstad kommune. Selskapet skal drive virksomhet som står i naturlig forbindelse med eiendomsutvikling, samt eie selskaper som driver slik virksomhet. Kommunestyret i Grimstad utgjør generalforsamling, og selskapet jobber etter vedtatt mandat og retningslinjer gitt av kommunestyret og formannskapet. Innskutt egenkapital er på 120.000, og selskapet hadde i 2018 et driftsresultat på 16.000 kr. Selskapet har ett datterselskap. Kommunens rådgiver innenfor eiendom er styremedlem. Det er ikke tidligere gjennomført en selskapskontroll av Grimstad Eiendomsutvikling AS. Konklusjon: Heleid aksjeselskap av kommunen, med samfunnsmessig ansvar. Begrenset økonomisk risiko ift. driftsresultat, kommunen er samtidig eneste eier. Ikke tidl. gjennomført kontroll. Risikoen anslås dermed til høy.

AKSJESELSKAP MED KUN OFFENTLIGE EIERINTERESSER

Direkte eller indirekte eierskap

Selskapsnavn	Eierandel	Medeiere	Formål	Risiko- og vesentlighetsvurdering
Returkraft AS	Indirekte eierskap gjennom Agder Renovasjon IKS (hvor Grimstad eier 30 %) Agder Ren. IKS eier 31 % av Returkraft AS	Fem øvrige kommunale renovasjons-selskaper på Agder	Avfalls-håndtering	Stiftet i 2007, og eies indirekte gjennom Agder Renovasjon IKS. Formål å drive mottak og behandling av husholdningsavfall basert på tildelt enerett. Virksomheten innebærer å drifte avfallsforbrenningsanlegg for produksjon og salg av fornybar energi i form av elektrisk kraft og fjernvarme. Driftsinntekter var i 2018 på 185 774 kr., med sum egenkapital og gjeld i 2018 på 1 356 099 kr. (alt i 1000 kr.). Selskapet har 41 ansatte. Konklusjon: Indirekte og relativt begrenset eierskap gjennom sitt 30 % andel i Agder Renovasjon IKS. Et viktig samfunnsansvar og potensiell økonomisk risiko ved gevinst/tap. Selskapet har stort politisk fokus vedr. eierstyring blant eierkommunene. Risikoen anslås til middels.

Avigo AS	29 %	Lillesand (31,2%), Agder fylkes- kommune (20,4%) og Birkenes kommune (19,4%)	Arbeids- markedsbedrift	Etablert i 1982, og fusjonert med Biva AS i 2016. Formålet med selskapet er å være en arbeids- og utføringsbedrift. Selskapet skal drive utføring gjennom avklaring, kvalifisering og formidling av arbeidssøkere. Dette skal skje gjennom produksjons- og arbeidspraksis i et reelt og moderne arbeidsmiljø og gjennom kurs og veiledning. Selskapet har 75 ansatte. Det er ikke lov å ta utbytte. All verdiskapning skal bidra til å videreutvikle bedriften. Hovedkontoret ligger i Lillesand, men har etter fusjon med Biva AS også avdelinger i Grimstad og på Birkeland. Det er ikke gjennomført tidl. selskapskontroller i selskapet. Konklusjon: Samfunnsnyttig formål som tjener innbyggerne, hvor kommunen har relativt stor andel av eierinteressene. Begrenset økonomisk risiko, med bevisst eierstyring. Revisjonen anslår risikoen til <i>middels-høy</i>
----------	------	--	----------------------------	---

AKSJESELSKAP MED OFFENTLIGE OG PRIVATE EIERINTERESSER

Selskapsnavn	Eierandel	Medeiere	Formål	Risiko- og vesentlighetsvurdering
Agder Energi AS	2,96 %	Kommuner på Agder har aksjemajoritet (totalt 54,4 %). Statkraft største enkeltaksjonær med 45,5 %	Energiforvaltning	Selskapet ble stiftet i 2000, med Agder-kommuner som aksjemajoritet. Selskapet har en rekke datterselskaper. Formålet er utbytte, produsere, distribuere og omsette energi og bidra til en sikker og rasjonell energiforsyning. Utnytte beslektede og lønnsomme forretningsmuligheter innen energi, kommunikasjon og infrastruktur. Selskapet har en rekke datterselskaper, som utgjør en stor andel ansatte totalt. Grimstad kommunes eierandel utgjør 2,96 %, en aksjesum på 79 990 kr og en aksjekapital på 53 593 kr. Kommunen har to representanter i eiermøtene. Eierkommunene har en avtalefestet representasjon i styret og bedriftsforsamlingen i Agder Energi AS, men for å samordne eierskapet og felles interesser har kommunene etablert et eiermøte med eget arbeidsutvalg hvor ordfører og rådmann møter. Kommunens eierstyring oppfattes derfor som tilfredsstillende. Konklusjon: Et samfunnsnyttig formål som tjener innbyggerne. Stor økonomisk betydning til tross for liten eierandel. Bevisst eierstyring fra selskapet. Vurderes til <i>middels</i> risiko.

Aust-Agder Næringssselskap AS	1,64 %	Eies av bank/forsikring, næringsorganisasjoner og øvrige kommuner på Agder	Næringsutvikling	Stiftet i 1980, med formål om å bidra til økt verdiskapning gjennom å tilby risikovillig kapital til nyetablerte og eksisterende bedrifter. Selskapets virksomhet tar ikke sikte på å skaffe aksjeeierne økonomisk utbytte. Evt. overskudd skal benyttes til å fremme selskapets formål. Den eiermessige fordelingen i AAN er 67 % offentlig og 33 % privat. Eierskapet vurderes å ha et regionalpolitisk formål, hvor Grimstad kommune har en marginal eierandel i selskapet (1,64 %). Gjennom spørreundersøkelsen var Aust-Agder Næringssselskap AS skissert som selskapet med nest høyest behov for en kontroll den kommende perioden. Konklusjon: Svært liten eierandel uten mulighet for økonomisk utbytte. Risikoen til kommunens eierskap anses å være <i>middels-lav</i>.
Durapart AS	0,73 %	Arendal kommune (59%), Agder fk. (24,4%), Risør (11,2%), Tvedestrand, Froland, Vegårshei, Gjerstad og Åmli kommuner, samt Norges Handikap-forbund	Arbeidsmarkeds-bedrift	Selskapet ble stiftet i 1971, og skal være en kompetansebedrift som skal drive arbeidsrettet rehabilitering samt avklaring, kvalifisering og formidling av arbeidssøkere. Det er i 2020 vedtatt at Durapart AS skal slå seg sammen med Proflex AS. Durapart har som formål å bidra til at personer som står utenfor arbeidslivet kommer i arbeid, og at personer som står i fare for å falle ut av arbeidslivet beholder jobben. Grimstad kommune har en liten eierandel (0,73 %). Konklusjon: Svært liten eierandel med liten økonomisk risiko/gevinst. Viktig samfunnsnyttig oppgave og tilbud til en gruppe innbyggere. Risikoen til kommunens eierskap anses å være <i>middels-lav</i>.
Innoventus Sør AS	2,14 %	Eies av en rekke ulike næringsorganisasjoner, bank, private aktører og øvrige kommuner på Agder	Arbeidsmarkeds-bedrift	Selskapet ble stiftet i 1998, og er et regionalt innovasjonsselskap som foruten innovasjon har fokus på å sikre vekst, nyskaping og fornyelse. Selskapet arbeider aktivt med gründere, næringsliv, offentlig etater, akademiske- og forskningsmiljø, for å skape bærekraftige løsninger for fremtiden. Selskapets forretningsidé er å bidra til kommersialisering av nyskapende ideer som gir vekst og sysselsetting. Grimstad kommunes eierandel er 2,14 % Konklusjon: Svært liten eierandel, med liten økonomisk risiko. Mange ressurssterke aksjonærer fra offentlig og privat sektor, nyttig samfunnsmessig formål. Risikoen anslås til <i>middels-lav</i>.
Conventure AS	0,28 %	En rekke private aktører i Grimstad-regionen. J.B Ugland, Agder Energi AS og	Investerings-selskap	Selskapet ble stiftet i 2009, og er et investeringsselskap som ble etablert ved at portefølgen av investeringer fra Innoventus Sør og Teknova Invest ble slått sammen. Selskapet driftes av Innoventus Sør AS og har ingen ansatte. Innoventus Sør opererer på vegne av Conventure i alle sammenhenger basert på beslutninger eller føringer fra styret og ivaretar selskapets interesser

		Innovetus Sør innehar de største aksjeandelene		som eier. Coventure har som formål å stille til rådighet tidligfasekapital for oppstartsselskap som har fremkommet bla. gjennom Innoventus Sør AS. Konklusjon: Svært liten eierandel, og et single-purpose selskap som styres fullt og helt av Innoventus Sør AS, hvor Grimstad også har liten eierandel. Risikoen anslås til lav.
Jordøya tomteutvikling AS	4,03 %	Åmli kommune (63%), AT Skog AS (15%) som største aksjonærer, samt Froland, Arendal, Vegårshei, Gjerstad, Risør og Tvedestrand kommuner	Eiendoms-utvikling	Selskapet ble stiftet i 2017, og med unntak AT Skog AS et helkommunalt selskap. Selskapet har til formål erverv og opparbeiding av næringsarealer for utleie til industriproduksjon på Jordøya i Åmli kommune. Bakgrunnen for opprettelsen av selskapet var Biozin AS sitt ønske om å etablere en fabrikk for produksjon av biodrivstoff basert på trevirke som råstoff. Da selskapet ble etablert var det en forutsetning at tomte ikke ville bli opparbeidet uten at det forelå en avtale om leie av denne tomte og at investeringsbeslutningen var klar. Grimstad kommune ved rådmann og ordfører har høsten 2018 akseptert forutsetninger som ble stilt som krav for lånetilsagn fra bank til selskapet. Grimstad kommunes risiko begrenser seg til bruk av innskutt aksjekapital i tomteselskapet. I 2017 hadde selskapet en innskutt egenkapital på 14,8 mill. kroner. Grimstads næringssjef er styremedlem i selskapet. Konklusjon: En liten eierandel med forutsigbare eierkommuner. Relativt liten økonomisk risiko mtp. eierandel. Risikoen anslås til middels.

ØVRIG ORGANISERING OG INTERKOMMUNALE SAMARBEID

Kommunale foretak (KF)

- **Grimstad bolig- og tomteutvikling KF** – Kommunalt foretak opprettet 2013 med formål om å anskaffe og utvikle bolig- og næringstomter i Grimstad kommune, enten i samarbeid med private grunneiere eller i egen regi. Foretaket skal videre overdra eiendommer til tomtekjøpere i tillegg til øvrig virksomhet som står i naturlig forbindelse til dette.
- **Grimstad kulturhus KF** – Foretaket ble opprettet i 2014, med formål om å utvikle Grimstad kulturhus som en arena for et levende kulturliv i Grimstad. Grimstad kulturhus skal være en sentral arena for frivillig og profesjonell kulturformidling, og arbeide for å fremme interessen for kunst og kultur. Foretaket skal tilby kulturelle og sosiale møteplasser for et bredt publikum. Foretaket skal forestå forvaltning, drift og vedlikehold av kulturhuset, utleie av lokaler og salg av varer og tjenester som har naturlig tilknytning til kulturhusdriften driver kino og kulturhus i kommunen.

Interkommunale politiske råd eller oppgavefelleskap

- **Agder kommunale støttetjenester (AKST)** – Et interkommunalt samarbeid som leverer lønn, regnskap, dokumentsender og arkivtjenester i Arendal og Grimstad kommune. Hensikten med det interkommunale oppgavefellesskapet er å hente ut gevinster gjennom reduserte IKT-kostnader og stordriftsfordeler, og anslås også å gi mer robuste fagmiljø og virke rekrutteringsfremmende for kompetent arbeidskraft.
- **Østre Agder** – Et interkommunalt samarbeidsforum for kommuner i regionen, med Arendal, Froland, Gjerstad, Grimstad, Risør, Vegårshei, Tvedestrand og Åmli som deltakende kommuner. Regionrådet skal bidra til en felles bærekraftig nærings- og samfunnsutvikling, som sikrer vekst i folketall, arbeidsplasser og bedre levekår i hele Østre Agder, samordne regionens og kommunenes interesser, arbeide for å styrke regionens infrastruktur, iverksette prosjekter med sikte på å øke kompetansen i regionens kommuner og utvikle løsninger knyttet til levering av kommunale tjenester m.m. Ordfører i Grimstad sitter som styremedlem og rådmannen deltar i rådmannsutvalget.

Vertskommunesamarbeid

- **Østre Agder krisesenter** – Interkommunalt samarbeid hvor Arendal kommune er vertskommune. Kommunene som samarbeider er Risør, Tvedestrand, Åmli, Gjerstad, Vegårshei, Grimstad, Froland og Arendal.
- **Arbeidsgiverkontrollen** – Arendal er vertskommune. Overføres som statlig oppgave fra juni 2020.
- **Kemner** – Grimstad som vertskommune for felles skatteoppgrever / kemner. Overføres som statlig oppgave fra juni 2020.
- **Langemyr skole og ressursenter** – Grimstad som vertskommune
- **Legevakten Arendal** – Kommunene i Østre Agdersamarbeidet og de to Telemarkskommunene Nissedal og Fyresdal har et felles legevakttilbud knyttet til Sørlandet sykehus HF i Arendal. Arendal kommune er vertskommune for Arendal legevakt.